Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 33 (4358). ШИНАРДИ, 21 март, 1967 шу. Мах 2 кеп.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙЧЕ — ЮБИЛЕЙНИ ВАХТЕ

Октябра 50 шу — из я дегІаухаш латта халкъа социальни, политически, идейни барт-цхьоагІо. Къахьегамхой овлангара хьашташ цаІаш хилара ларда тІа тоаеннай социализми коммунизми хьалъяр духьа цхьана лоаттабеча къовсаме хьахиннеи чІоагІъеннеи йола болхлой классеи ахархойи цхьоагІо.

«Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара кийчо ярах» болча КПСС ЦК соцам тІара.

РЕСПУБЛИКА ЛАЬТТА

ЛЕЛАДЕРАША ДЕ ЛЕРХІАРАШ

Шерра социалистически яхь а йоаржаяь Октябра 50 шу дузача денна сийленна накъабаха кийчлуш ба советски нах. Республикаша, областаша, районаша, колхозаша, совхозаша белгалдах цу дезача цІей сийна шоаш де лерхІараш. МоллагІча миІинге вахаш вале а, миччахьа болх беш вале а цу лоархІамерча денна шийна махулла доккхагІа къахьегама совгІат кийчде гІерташ ва хІара советски саг.

Хоадам боллаш дола декхараш тІайийцад Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша а. Мехка юртбоахама продукци ди тІехьа дукхагІа эшаш хилар кхета а дезш, юбилейни шера из дукхагІа арахепа лаьрхІад цар. Республика лаьтта леладераша соцалаьл семилетка шоллагІча шера хІара гектара тІара 20 центнерал кІезигагІа доацаш ялат, 12 центнер гидуаргаш, 200 центнер шекара свекла, 150 центнер баьцалдараш, 60 центнер комсаш, 10,5 центнер тхьамка чуда. Царел тІехьабиса дагабац хьайбаш лелалераш а. Цар дагалаьцар ер да: хІара ІаттагІара 1900 килограммал кІезигагІа йоацаш шура яккха, хІара яхкача котама тІехьара 125 фуъи хІара устагІанна тІера 3,9 килограмм тхаи чула.

Юрта боахама къахьегамхоша декхар тІайийцад Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дуза ди тІакхоачаш паччахьалкхенга ерригa юрта боахама продукташ йохкара план кхоачашъе. Оттаьча планал совгІа дохка лаьрхІад 25 эзар тонн ялат. Баьцалдараш дохкара план 107 процент кхоачашъергья, планах лаьрхІачул 18 процент дукхагІа йохкаргья комсаш. Шу чакхдалалехьа планал совгІа дохкаргда паччахьалкхенга цхьа эзар тонн дулх, цхи эзар тонн шура, цаІ-ах миллион фуъ, 550 центнер тха.

Республика хІара районо, колхозо, совхозо лаьрхІад Советски Іаьдала 50 шу дузача денна шийн къахьегама совгІат кийчде. Юбилейни шера лакха хьувкъам кхебе, соахкарчул дукхагІа ялат а кхыйола культураш а чуя, паччахьалкхенга планал совгІа дуккха юрта боахама продукташ йохка лаьрхІад дукхагІа долча боахамаша. Лакха да ялат а хьайбай продукташ а яхара чІоагІа лоархІаме йолча Грозненски района къахьегамхоша тІайийца декхараш. Планал совгІа 3450 тонн ялат дохкаргда цар укх шера паччахьалкхенга. ХІара гектара тІара 22,4 центнер ялат, 200 центнер шекара свегла чуя лаьрхІад урусмартанхоша. Иштта лакхара декхараш тІайийцад кхыча районаша а.

Сийлахь-боккхача Октябра юбилей сийна яьржа социалистически яхь а тІайийца декхараш а шоай тайпара да. Цхьаккха коллектив, цхьаккха къахьегамхо виса йиш яц юбилейни шера ше тІайийца декхараш кхоачаш ца деш. ХІаьта Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша тІайийца декхараш доккхий а бехктокхаме а да. Уж кхоачашдара хьинаре къахьега дезаргда хІара колхоза, совхоза, отделене, бригада, звенои коллектива, хІара сага. Хьалха латтача лаьтта леладерий а хьайбаш леладерий а опытах-пайда а эцаш, Іилманна карагІдаьнна кердадараш шерра производствана юкъе а кхухьаш кхетамца кулгалде дезаргда боахамий кулгалхойи специалистийи.

Цунца дувзаденна Іалаьмате доккхий декхараш увтт юрташкарча партийни организацешта хьалхашка. Царех керттердар шоаш тІайийцача декхарий — чулоацамах а лоархІамах а берригача колхозхой, совхозий болхлой, специалисташ бокъонца дІакхетабар да. Коллективо лоаттабеча къовсамера шийн моттиг йовзаш, шийн де дезар ховш, юбилейни шера шийн хьинарах тийша дар фуд кхеталеш хила веза хІара къахьегамхо. Иштта дика ха деза цунна шийн звено, бригада, отделене, колхоза, совхоза де лерхІар. Шийн де дезар кхетадеча саго дика бу болх.

ТІайийца декхараш кхоачашдара лоаттабу къовсам вІаштІехьбаккхар, социалистически яхьа бокъонца кулгаллар — из да хІанз партийни организацей балха юкъера керттердар. ХІана аьлча юбилейни вахта массанахьа а яьржай. ТІеххьарча хана ухача хоамаша хьагойт республика юрташкеи станицашкеи къахьегамхой хьинар ди тІехьа айлуш, тІайийца декхараш кхоачашдара тІехьара къовсам чІоагІлуш латташ хилар. Цу хьалашка юртарча коммунисташа эгара хьалха де дезар да лаьттанцара балхаш дерийи хьайбаш леладерийи энтузиазм кхетамца хьаллацар. царна юкъе яьржача социалистически яхьа нийса лостам балар. из кхы а михьара яккхар.

Воаш тІайийца доккхий декхараш кхоачашдара мел эшар долаш да вай. Из хьахьокх хІанз вай дуккхача боахамашка латтача гІулакхаша. ДукхагІа йола колхозаши совхозаши бІаьстан кийчо яь яьннай, дика вІаштІехьдаьха дІалолалуш латт кхашкара балхаш. ХІанз керттердар бІаьстан балхаш ханнахьа а дика а дар. лаьтта леладара культура лакхъяр да. Духхьала цо мара вІаштІехьдоаккхаргдац Нохч-ГІалгІайчен лаьттанцара балхаш дерий Даьхенна денна дош кхоачашде. Ерригa колхозаш, совхозаш, бригадаш, звенош юкъеоза еза лаьтта леладара культура лакхъяра лоаттабеча къовсама. Цу къовсамах мел беркат доал вай юрта боахама къахьегамхошта укх шерре а дІа-ховргдола гІулакх де деза.

КІезига опыт Іоаьнац вай хьалха латтача боахамаша хьайбаш леладара даькъе. Дуккхача колхозашеи совхозашеи Іилмаи хьалха латтача практикаи маяххара леладу из гІулакх. Вай республикера дерригa боахамаш, хІара ферма цу новкъа яргІола гІулакх вІаштІехьдаккха деза хІанз. ТІаккха йиш хургья вай фермай продуктивность лакхъе а хьайбай продукташ яхарей уж паччахьалкхенга йохкарей даькъера воай декхараш кхоачашде а.

Юбилейни шера де лерхІараш кхоачашдеча лаьттанцара балхаш дераштеи хьайбаш леладераштеи чІоагІа новкъостал де деза ба юрта боахама специалисташ. Вай республикерча хІара специалиста, опытни станце, юрта боахама дешара заведеней коллективаша хьинаре дакъа лаца деза Октябра юбилейна сийленца накъаладахара Нохч-ГІалгІайчен юрта боахама къахьегамхоша лоаттабеча къовсаме. Ерригача культурай вай республика хьалашка дикагІа хьувкъа сорташ белгалдахар, боахама доаллара керда методаш Іомае новкъостал дер. укх шера лакха хьувкъам чуба тІайийца декхараш кхоачашде гІо дер — иштта да специалистий декхараш.

БІаьсти яьннай. Кхашкара балхаш шерра доаржаде деза ха. лакха хьувкъам чубара лоаттабу къовсам, керлача лагІа тІа боала ха хьатІакхаьчай. Дуккхача боахамашка кхашта макхаш доахаш, культиваци еш ба механизатораш. Цхьабакъда, цхьацадолча боахамашка хІанз а ремонт яь яьннаяц техника, кийчдаьлац дІаледу. Уж балхаш кхы тІехьадаха йиш йолаш дац. Укх деношка яь яккха еза ерригa кийчо, дІалоладе деза бІаьстан балхаш. Берригa низ тІабахийта беза юбилейна сийна тІайийца декхараш кхоачашдара.

Пятилетка шоллагІча шера плани Октябра дезача цІей сийна тІайийца социалистически декхараши кхоачашдара Грозненски нефтемаслозаводе яьржача яхье хьалха латт нов. Беглярова кулгалдеча коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча № 39-6 йолча установка коллектив. ДІабахача бетта план 118 процент кхоачашйир цо. ЛоархІамера продукци планах лаьрхІачул совгІа цхьа процент хьакъоастайир. Дуккха Іи, реагенташ, хий, электроэнерги кхоьый.

Март бетта кхы а лакхагІа да укхаза къахьегама толамаш. 14-ча марта денз шоллагІча квартала чотах къахьег установка коллективо. ХІанзлехьа планал совгІа арахийцай эзараш тоннаш продукци. Октябра 50 шу яха сий дола цІи яккхара шерагІа яржаш латт технологашта юкъе юбилейни яхь.

Къаьстта дика къахьег укхаза вокхагІволча оператора Шелухин Виктора, оператора гІонча Фетисов Станислава.

Сурта тІа: колоннерча температурага хьожаш ба В. Шелухини С. Фетисови.

И. Плиева сурт.

БУРУВ ТОХА БОЛАБЕННАБ

КІоаргагІчарех хургйолча № 667 йолча скважина бурув тоха болабеннаб Старогрозненски мехкдаьтта майда тІа. 4500 метр я цун дерхІаш йола кІоаргал. Старогрозненски районе цу тайпара кІоарга скважина цаІ мара яц.

Кердача скважика бурув тох Шуликин Иван Макарович керте латтача бурувдеттарий коллективо.

Хьалхарча 144 метра бурув теха даьннад.

А. ТИЩЕННО.

ТУРПАЛИЙ НАЬКЪАШ ТОХКАШ

Советски Іаьдала 50 шу дузача юбилейна кийчлуш ба Горагорски юкъерча школа дешархой.

ХІанз уж ба «ТІема сийлен походе» дакъа лоацаш. Дукха ха йоаппаш Литверча берашка кхаьчар цхьа каьхат.

Военкомате гІолла цар дукха каьхаташ ухийт Горагорске бахача тІемахоех Литва оагІорахьа мала хиннав тохкаш.

Иштта дукха къахьийгар бераша шоай юртарча веж. арий каша боахка тІемахой малаш ба хара а.

Эгтара тІехьа царна коравир цу каша боахкараш дІабохкача дакъа лаьца, хьалха поселкови Совета председатель хинна, хІанз пенсе тІа вола Растеряев.

Цунга гІолла дуккхачар цІераш а ейзар дешархошта.

Х. ГАЛАЕВ.

ДЕПУТАТА ХЬОКХАМ ТЕЛ

Октябра юбилея сийна дика къахьегаш я Старопромысловски района кирпични завода коллектив.

Къаьстта хьинаре болх беш ба укх деношка Грозненски городской Совета депутаталла хержа обжигальщица Шашина Вера, обжигальщик Идрисов Хож-Ахьмад. Дикал лакха йолаш хул цар арахепа продукци. ХІаьта садчикаша Рахмарова Назираси Мисягина Полинаси, Бисултанова ШариІатеи 10—20 процента тІехкхоачашъю денна нормаш.

Иштта дика хьож оборудованега слесарь-наладчик коммунист Соломатин Андрей Федорович. Цун бехках цІаккха болх ца беш сецаяц завода оборудовани.

А. АНДРЕЕВ.

РСФСР Лакхехьара Совет гулъярах дола

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указ

РСФСР Конституце 39 статьяга хьежжа РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика ворхІазлагІа хержача Лакхехьарча Совета хьалхара сесси 1967 шера 11 апреле гор. Москве гулъе.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **М. ЯСНОВ.**

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **С. ОРЛОВ.**

Москва. 1967 шера 18 март.

СОМИЙ БЕШАМАШ ШЕРЛУРГЬЯ

Октябра сийна цхьоалагІа ноябрь тІакхоачаш берригa сом чуэца социалистически декхар тІайийцача Ведана района сомий питомни совхоза къахьегамхой бІаьстан кийчо еш ба. Іалашдеш латт соргои саженцайи фу, сомий бешамашта опрыскивани яра ядохимикаташ. удобренеш. Укх шера совхозе кхы а йиъ гектара тІа дІайогІаргья сомий гаьнаш, хІаьта из участок аьха яьннай.

БІаьстан кийчо яра дика къахьег Шепиева Тамарас. Хабакаева Айманес, шофера нов. Дошуева.

М. АХМАДОВ.

ХОАМ

ДиазлагІа хержача Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси хьаелл тахан 1967 шера 21-ча марта Іуйрийна 11 сахьат даьлча.

Депутаташ дІаязбу пионерий Республикански Двореце Іуйрийна 9 сахьат даьлча денз.

«ІАЬРЖА ДОШУВ»

ДУКХАГІА ДАККХАРА

Мехкарча эгтара хьалха планированеи экономически стимулированеи кердача хьалашка болх бе йолаеннача мехкдаьтта доахача предприятешца я «Малгобекнефта» НПУ коллектив.

ХІанз, 1966 шу чакхдаьнна долаш йиш я мехкдаьтта промыслови управлене балха итогаш е, кердача хьалаша технико - экономически хьокхамашта влияни ярах хьахиннача результаташта анализ е.

Мехкдаьтта даккхара план 100,6 процент кхоачашъяьй, попутни газ яккхара план, — 101,6 процент. Кхаь промысло дика кхоачашъяьй мехкдаьттеи гази даккхара планаш. Мехкдаьтта даккхара боарам 1965 шераца нийсбича 22,7 процент лакхбеннаб. ХІаьта попутни газ яккхара — 21 процент. Балха керттера хьокхам продукцена реализаци яра боарам 101,2 процент кхоачаш а баь, 1965 шераца нийсдича 128,8 процентага дІакхаьчар.

Мехкдаьттеи гази иштта дукхагІа яккхара а продукцена реализаци яра а новкъостал даьд технико - экономически хьокхамаш тоадалар дезаш хІара бригада, промысел, ерригa мехкдаьтта промыслови управлени а хилар бахьан долаш предприятей ерригача коллективай творчески инициативеи къахьегама хьинари лакхдалара.

Продукцена реализаци яра боарам лакхбелга Іалашдаьд бурув теха керда скважинаш ханал хьалха эксплуатаце дІаялара дуккха геолого - технически, организационни мероприятеш чакхъяхаро, къаьнача скважинашкара мехкдаьтта дукхагІа дахаро. мехкдаьтта доаллача тІоанашта искусственни воздействи яро, хІаьта уж гІулакхаш бахьан долаш лийрхІачул совгІа 137700 тонн мехкдаьтта даккха.

Цхьан турба чу гІолла мехкдаьттеи гази хьагулдареи дІаахийтареи система яь яккхаро, трапни установкаш керда яраш хьалъярои къаьнаръяраш шеръярои торо хилийтар кІеж етташ йолча скважинай ерригa а хІана яц аьнна йола фонд къайлача системах болх бе йолаяйита а попутни газа 21 процент дукхагІа яккха а.

Керттера производственни хьокхамаш толаме кхоачашдаро дикка тоалир мехкдаьтта - промыслови управлене финансови гІулакхаш. Из хьахьокх производство эргаьккха тоярах баьннача пайдо.

Бокъонца баьнна пайда планах лаьрхІа хинначул лакхагІа ба 802 эзар сом. Мехкдаьттеи гази даккхарга дІабода мах планах лаьрхІачул 7,3 процент дукхагІа лохбаьб. Къахьегама овсарле 1966 шера планах лаьрхІачул 2,8 проценти 1965 шера планага диллача 21,8 проценти лакхъеннай.

Балха результаташа, планови, технико - экономически хьокхамаш кхоачашдаро йиш хилийтар предприяте фондаш хьае, хІара болхлочун материальни стимулировани лакхъе.

ЧІоагІа уйла тІаяхийтай керттерча производственни фондех пайда дикагІа эцара. Керттерча фондашка хьажа а хьежа, мехкдаьтта промыслови управлене реализаци яьй эшаш йоацача 34,0 эзар сома маьха оборудованена, тІера дІаьхай болх ца беш латта 1619 эзар сома маьха керттера средствaш.

Цхьан болхлочун юкъера алапи 1965 шераца нийсдича 10,4 процент лакхденнад 1966 шера.

Советски Іаьдала 50 шу дизар къахьегама кердача толамашца белгалдаккха гІерташ, «Малгобекнефта» НПУ предприятейи цехийи къахьегамхоша кхы а доккхагІа декхараш тІайийцад. Цар лаьрхІад продукци яккхареи цунна реализаци яреи план ханал хьалха кхоачашъяра чотах Сийлахь - боккхача Октябра 50 шера фонда чу планал совгІа 114 эзар сома маьха продукци дІачуяла, цу даькъе 1967 шера итт бетта — 96 эзар сома маьха а, душ планал совгІа 13 эзар тонн мехкдаьттеи 6 миллион кубометр гази яккха, эксплуатаце шоллагІа методаш юкъеяхьара чотах 95 эзар тонн мехкдаьтта даккха, Іилманеи техникaнеи карагІдаьннараш, хьалха латта технологи шерагІа юкъекхахьара, керттерча производственни фондех пайда дикагІа эцара, къахьегам Іилман ларда тІа вІаштІехьбаккхара, моральни материальни стимулех пайда нийса эцара чотах мехкдаьтта доахача къахьегама овсарле планахчул 0,2 проценти бурув деттача — 0,7 проценти лакхъелга Іалашде, планал совгІа 400 метр бурув тоха, иштта кхы а.

ТІайийцача социалистически декхараша хІара къахьегамхочунгара дІадех пайда эцанза дола кхоачамаш хьагучадахараи оарцагІдахараи творчество, опыт, низаш мамогга дукхагІа тІадерзаделга, хьалхашка латта декхараш кхоачашдар духьа производственни процессаш нийса вІаштІехьйоахилга.

ХІанз кІоарга бурув деттача конторай болхлой низаш тІадерзадаьд мела кІалхарча тІоанашкара мехкдаьтта лохаш ду тохкама балхаш толаме чакхдахараи юрски тІоанашкара мехкдаьтта лохащ тохкама кІоарга бурув деттараи. Скважинаш кІоаргагІа а чоалханерча геолого - технически хьалашка а яха езаш хиларо дІадех бурув тохара балхаш овлангара денз тоаделга, технически кулгалделга эргадаьккха тоаделга а балха кадрай квалификаци лакхъелга а.

Мехкдаьтта доахача хьалашка латта декхараш да болх беш йолча скважинай фондах пайда дикагІа эцар, пайда ца беш скважинаша сеца латташ йоаха ханаш кІезигьяр. мехкдаьтта дукхагІа доахийтаргдолаш йола мероприятеш чакхъяхар, хІанз йолаш йола техникеи мехкдаьтта дахара технологии эргаьккха тоаяр. ШоллагІа методаш дІахоахьар, шин тІоана кІалхара мехкдаьтта цхьан скважина чу гІолла къаьст-къаьста хьалдахара способ юкъекхувлар, тІоан забойна гонахьарча зонана воздействи яра пайданагІа йола способаш кийчъяри юкъекхахьари — уж да мехкдаьтта доахача декхараш кхоачашделга Іалашдеш дола керттера лостамаш.

Хьалхашка латта декхараш юбилейни шера хьалхарча деношке а деца толаме кхоачашдеш хьайоагІа «Малгобекнефта» мехкдаьттахой коллектив. Масала, 1967 шера январь бетта планал совгІа 115 метр бурув техад бурув деттача контораша. хІаьта промысловикаша 2334 тонн мехкдаьттеи 15,9 миллион кубически метр гази яьккхай планал совгІа. Толаме кхоачашъяьй февраль бетта план а. Шеко яц, Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дизара сийна тІайийца социалистически декхараш кхоачашдергхиларах.

В. БОРОДИН,
«Малгобекнефта» НПУ ПТО начальник.

ХОЗЛУШ ЙОАГІА ВАЙ ГОРОДАШИ ЮРТАШИ

Вай республике дукха я нах баха тайп-тайпара пункташ, колхозно-совхознии болхлойи поселкаш, городаш. ТІеххьарча шерашка дикка дегІаьяькхай вай городаши юртийи поселкаши, хувцаденнад цар сибат.

Вай кхоачамбоацар да кІезига нах баха кагий моттигаш дукха хилар. Юрта боахама производство кердача хьисапе вІаштІехьяккхар бахьан долаш боккхача специализировании боахамашка гуллуш латт бахархой. ЗІамигача юрташка нах кІезига хиларах вІаштІехьдац цига кхыметтел эггара хиланза яргІоапа культурно-бытови учрежденеш яхка. Цудухьа бахача наха культурно-бытови гІулакхаш делга тоадара декхараш а дІадех юрта нах баха моттигаш махулла йоккхагІа хулийтилга.

Дукха болх баьб «Севкавгипросельхозстроя» Нохч-ГІалгІай филиала болхлоша совхозий центральни усадьбай планировкаш еш. Цхьайола проекташ оттаьй Московски, Ростовски, Краснодарски институташа. Цу тайпарча документацеца Іалангъергья гаргтарча хана юхейиса совхозаш а. ВогІа да колхозашцара гІулакхаш. Колхозий кулгалхоша кхеталац 15—20 шера хьалдергдола капитальни гІирсаш а лоархІаш увттаю планировкай проекташ мел лоархІаме я. ХІанз а кхоачам хилал яц вай районни планировкай схемаш а.

ЧІоагІа лоархІаме да совхоза е колхоза центральни поселок йилла моттиг харжар. Из нийса харжарга хьежжа йоагІаргья поселок дегІа а. Укхаза а нийслу цхьадола кхоачамбоацараш. Цу дешаца гІулакх доагІаш йолча служебай комиссе поселок е дерхІача дІа а яхе хьакъоастаю участок, цу метте вахар дуллаш эшаргдолча ахчан а материалий средствай а дукха бала а боацаш. Іилмо маяххара ца а деш шоашта хеттача тайпара чакхдоаккхаш нийслу цу тайпара гІулакх. Масала, соахка Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза центральни усадьба йилла моттиг хоржаш совхоза кулгалхой духьалбаьннабар Гудермесе из усадьба йиллийта гІерташ, бакъда цхьаккха бахьан дацар совхоза усадьба городе йилла.

Цкъаза гІишлош е къестаду дикагІа дола оаха лаьтташ. ХІаьта хІанз Советски Союзе хІара сага 0,98 гектар оаха лаьтта кхоачача хана вІалла йиш яц дикагІдола лаьтташ гІишлошта хьежаде. Цу гІулакха дика да пайда ца эцаш дала лаьтташ.

ХІанз а тІехьа да ала йиш йолаш дац юртарча наьха хьашташ диза кхоачашдергдолча тайпара даь цІенош. Паччахьалкхен гІишлош хьалъяра РСФСР-а Госстроя могаду шозза вІаштІаралаь секционни цІенош. ТІеххьарча шерашка совхозашка хьалдаьд 396,215 серех дола шозза, кхозза диазза вІаштІардаь цІенош. бакъда уж дерригаш а хила мабезза аьттув болаш дац. Цар керттера кхоачамбоацар цІеной планировкагара дІадолалу. Цар чу дац юрта вахача сага инвентарь а кхыйола хІамаш а дІаоттае мегаргдола отув. Юртахой шоайла бувзамаш дукхагІа хул, боккхагІа хул юрта вахача сага дезал а хІаьта из теркаллац цІенош деча хана. Юкъара цІенош зІамига да, подвалаш йоацаш да дукхагІдараш. Къоасталанза да доахани котамаши лелаяра эша хьалаш Іалашдара дош а.

Усадебни хьисапера цхьа этаж йола цІенош кІезигагІа ду паччахьалкхен гІишлошъераша. ХІанз а къоасталанза да цІенош вІаштІаралаьраш хила деза е цхьа этаж яраш хила леза дукхагІа. ХІанззалца шозза вІаштІара дора цІенош. хІаьта колхозхошта шоай участкаш лелае мукъа бенначул тІехьагІа дукхагІа хулаш латт цхьа этаж йола цІенош. Иштта, Краснодарски крае цхьа этаж йола цІенош 60 процент да. Вай республика хьалашка диллача ши этаж йола цІенош дар экономически пайданегІа да.

Нохч-ГІалгІай республикана могаеш йолча типови проекташта юкъе яц бахача наьха дезалий дукхалга хьежжа яь проект. Вай республике дукхагІа болча дезалашта юкъе 4—6 саг ва, цудухьа йоккхагІа хила еза квартираш а, дукхагІа хила деза цар чу цІенош. Кхоачам хилла яц цу тайпара проекташ. Дукха я кхыча республикашкеи областашкеи экспериментaш а еш хьахержа вай хьалашка дика товргйола типови проекташ. Иштта экспериментальни гІишлош яра могаеш я Армене хьаю бархІ квартира йолча цІен проект. бакъда, цу проектах даь цІа дац хІанз а. ХІанз долаш долча цІеношта юкъе уж сенца белгалдоалаш да аьлча цар лоамеш цІеноел арахьа да, йоккха балконаш, террасаш, массехк цІа дола квартираш я.

Советски Іаьдала 50 шу дизара хетаяь Ерригсоюзни хьажара конкурс кхайкаьй дикагІа планировка яь, тоаяь поселок гучаяккхара. Хетаргахьа вай поселкаша а яккха мег хьалхарча моттигех цаІ.

ДикагІа латт гІулакх вай городашкеи болхлой поселкашкеи. Грозненa, МалгІабика, Гудермеса лаьрхІа городашта проекташ увттаеча паччахьалкхен «Гипрогор» институто 15—20 шера чухьа ергйолча гІишлой генеральни план оттаьй. Проектно-сметни документацеца гІишлошъю организацеш Іалашъю «Чечингражданпроект» институтои «Севкавгипросельхозстрой» Нохч-ГІалгІай филиалои. Укхаза керттера кхоачамбоацар да вІашагІйоахкача аьшкабетона конструкцеех цІенош кІезига деш хилар. ХІанз а йоацаш я дика облицовочни материалаш. Дукха ха йоацаш мрамора тара бола кхера боалла моттиг гучаяьннай вай республике. Из баха болабаьчул тІехьагІа дикка хозъе йиш хургья вай городаши юрташи.

ХІара денна хозлуш йоагІа Грозный. Кхы а късагІа, хозагІа хургья республика столица 800 моттиг йола драматически театр, 2000 саг чухоашаш дола цирк, йоккха формат йола 1200 сага лаьрхІа кинотеатр санна дола гІирсаш хьалдаьчул тІехьагІа. Керда общественни нах чуІеш долеи цІенош хьалдергда МалгІабикеи Гудермесеи.

Дукха къахьега дезаргда Грозне Заводской промышленни район тоаеш. магистралашка гІолла гаьнаш йоагІаш, завода ковнаш цІендеш. хоздеш.

Советски Союза ерригача городий, юртий бахархоша тІайийцад шоашта Октябра сийлахьа юбилей тІакхоачаш шоаш баха моттигаш хозъяра. тоаяра декхараш. Массане санна шоай дакъа лоацаргда цу юкъе вай республика архитектораша а.

Ш. ЕВЛОЕВ,
архитектор.

Нов. НИКОЛАЕ ЧАУШЕСКУ СССР-е ХИЛАРАХ

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетои Советски правительстваи бийха доттагІала визитаца баьхка 17—18 марте Москве хилар Румынски Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь нов. Николае Чаушеску а цунца цхьана баьхка РКП ЦК Исполнительни комитетеи Массазарча президиумеи член, СРР Министрий Совета председатель нов. И. Г. Маурер, РКП ЦК Исполнительни комитетеи Массазарча президиумеи член. РКП ЦК секретарь нов. П. Никулеску-Мизил а.

Новкъостий Н. Чаушеску, И. Г. Маурера, П. Никулеску - Мизила беседаш хилар КПСС ЦК Генеральни секретараца нов. Л. И. Брежневца, КПСС ЦК Политбюро членаца, СССР Министрий Совета Председателаца нов. А. Н. Косыгинаца, КПСС ЦК секретараца нов. Ю. В. Андроповца, КПСС ЦК членаца, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министраца нов. А. А. Громыкоца.

Гуччахьа къамаьлаш деш, новкъосталеи хьалашка чакхъяьнна беседаш йолча хана оагІонаш дІа-юха дагаьяьлар советско - румынски гІулакхий дешаех а хІаьта иштта европейски кхерамзленах дола дош а чулоацаш йолча лоархІамегІарча дунен халкъашта юкъерча проблемаех а шоашта хетачоа.

Советско - румынски гІулакхаш толаме дегІаухаш хилар белгал а даьккха. шинна оагІоно хьаккхайкадир советски румынски халкъий хьашташ бахьан долаш СССР-аи СРР-аи юкъера массе оагІорахьара цхьана леладу гІулакхаш дІахо а шердеи чІоагІдеи, дерригача дунен тІара машареи социализмаи гІулакх бахьан долаш хьинаре къовсам лоаттабе безам болаш шоаш хилар.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ МЕТОДИЧЕСКИ ОПЫТ

Партийни дешара системе шоллагIа дешара шу чакхдоалаш латтача хана безам боагIа цхьайола анализ е, кердача системах хьалхарчеи шоллагIчеи дешара шера результаташ вIаши нийсъе, КПСС райкома политически дешара кабинетей цун методически советеи балха опыт дIайовзийта.

Хьалхарча шера тхона хьалхашка льтта эггара чIоагIагIа йола халонаш организационни тайпара а яр, хIаьта хиланза яргIйоацаш а яр: хьахаржа безар дуккха пропагандисташ, царна юкъе доагI-доагIача тайпара дIанийсде дезар предметаш, цхьан ханна массехк предмет хьехилга, вешта аьлча дешара плани расписани нийса кхоачашъелга вIаштIехьдаккха дезар. Дукха уйла тIаяхийта езаш хулар дешаш бараш тайп-тайпарча партийни организацешкара коммунисташ болча вIашагIтехача школай болх нийса дIабахьара. Цхьабакъда, укх дешара шера уж дерригIа дешаш керттерча даькъе къоастадаь дьннад.

«Пропагандист — керттера фигура» яха тезис керда еце а, система чоалхане хиларо, школашка хьеха предметаш дукха хиларо хIанз хьалхарча плане оттабаьб пропагандисташна беш бола методически болх. ХIара пропагандиста шийн-шийна денна квалифицированни новкъостал делга фу дaь вIаштIехьдоаккхаргдар, — из дош да укх дешара шера тхона хьалхашка эттар.

Гучох, из тайпа новкъостал пропагандистски семинарашкарчул дукхагIа де йиш я предмети из хьехара методикеи дика ховш бола болхлой занятешка бахача хана. Оаха-м хьалхагIа а ухийтар актив занятешка, цхьабакъда, пунах, тхона ховчара, пайда кIезига боалар. Цу тайпара активист занятешка Iохай а вaьгIе, цхьаккха хIама кхета а да деш дIаводар, пропагандиста цхьаккха хьехам а ца луш. Из тайпа практика нийса ца хилар гуча а даьнна, оаха хувца лаьрхIар.

Укх шера политически дешара кабинете методически совет вIашагIъеллай оаха 14 саг юкъе а волаш, дешара бIарччача шера кабинета балха план оттаьй методически совета цхьана, пропагандисташта методически новкъостал дара керттера моттиг а хетаеш.

Методически совета эггара хьалхарча заседане декхараш дIа-юха дийкъар оаха, занятешка ахара график оттайир. Масала, семинарски 21 группах йиъне Iилман атеизма лардаш Iомаю, 6 — Iилман коммунизма лардаш 2 — коммунистически кхетам балара лардаш, и. кх. дI. Занятешка ахарах пайда балийтар духьа оаха методически совета членашка райОНО заведующега В. С. Омельчукага дIаеннай Коммунистически кхетам балара лардаш Iомаю группаш, КПСС райкома пропагандаи агитацеи отдела инструкторага нов. Т. Т. Хашиевга — Iилман атеизма лардаш Iомаю семинарски группаш. Цу тайппара, шоашта йоагI-йоагIаш йола моттигаш дIайийкъар методически совета вокх членашта а. Юкъеззар партийно-боахама актива районни школе дешаш бараш а. Царна хьалхашка декхар оттадаьдар, эггара хьалха предмет, из хьехара методика ше маярра оашош Iома а йийя, цул тIехьагIа шоашта хьожаьйча школашкеи семинарски группашкеи хан-ханнахьа ухилга вIаштIехьа а даьккха, кхоачамбоацараш циггача сихха дIадаха, пропагандиста методически новкъостал де аьнна.

Методически совета балха тIа цхьайола халонаши кхоачамбоацараши дале а, дика хIамаш а дуккха да. ХIанз хаттал оаш нн. В. С. Омельчуки Т. Т. Хашиеви санна болча методически совета членашка, цар хьашт долчча хана аргда шута шоашка дIаеннача семинарски группашкеи школашкеи занятеш мишта лел, волчча бесса вувцаргва пропагандист меттел, хIара дешаш вар а.

Методически совета членаша болх цу тайпара дIа-юха а бийкъа вIаштIехьбаккхар бахьан долаш дешара шу юкъе а кхачалехьа гучадаьлар, Серноводски юртбоахама техникума юкхьанцарча политически школа пропагандиста нов. Шубаева деша багIараша Iомаеш йолча темах собеседованеш яь ца хилар, из дешабагIарий дешара боарам лоха хиларах эшаш дац аьнна а хеташ; Ассиновски юкъерча школерча Iилман атеизм Iомаеш йолча семинарски группе пропагандиста нов. В. Г. Щетинске гемах лаьца цхьанне еча докладах кхоачамбаь хилар, хIаьта семинаре дакъа лоацаш бола вожаш докладага ладийгIача боалаш хиннаб. ХIара тема кийчъеш хиннаяц, деша багIача берригнеша а рефераташ а йолаш къамаьлаш даьдац занятешка, атеистически темах лаьца бахача наха юкъе лекцеш йийшаяц.

Атеизм Iомаеча семинарски группа занятешка дуккхазза а хиннача методически совета члена нов. Хашиева цу сахьате, хьагучадаьннача дIадаьхар кхоачамбоацараш, пропагандисташта квалифицированни новкъостал дир, хIаьта иштта занятеш методически нийса елга, тема ювцача юкъе деша багIараша дакъа дикагIа лоацилга вIаштIехьдаьккхар. ЛаьрххIа атеизм Iомаеши бахача наха юкъе из шерра дIакхайкаеши ба Первомайски, Серноводски, Ассиновски юкъерча школашкарча семинарски группашка дешаш бола нн. А. И. Лопатина, Т. Аникина, А. И. Чаянев, А. В. Кузнецов, А. С. Первухин, Р. Н. Гайтукиев, И. В. Буханцев, В. Карагачева, Р. Т. Каратун, дуккха кхыбараш. Цар дуккхазза а яьй бахача наха юкъе укх тайпара беседаши лекцеши: «Iилмеи дыни», «Фий ды яхар», «Iилмани дыни мировоззренеш овлангара денз вIашдухьал латташ хилар», «Тамашаш йоацилга гучадоаккх химе», «Доапарехи хургда яхарехи тешар а царца къовсам лоаттабар а», «Мархаш кхабарах доала зулам», «Дезалеи школаи берашта атеистически кхетам балар», кхыяраш.

Методически совета членаша занятешка квалифицированни дакъа лацаро торо хилийтар партийни дешара системерча занятей идейнии методически боарама анализ кIоаргагIа е, из дош КПСС райкоме дувца, пропагандистий семинар кийчъе. Уж дешаш боккхача лоархIаме хилар партийни дешара ерригача системе идейно-теоретически методически боарам дикка тоабара.

ХIанз партийни дешара системе дешара шу дика чакхдаккхарап кердача дешара шера кийчо яраи тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаха лаьрхIад политически дешара кабинетои методически советои.

П. АРТЕМЕНКО,
КПСС Сунженски райкоме политически дешара кабинета заведующи.

Юбилейни шера тIайийца социалистически декхараш кхоачашдера тIагIертта къахьегаш я Грозненски нокидаьтта чакхдоаккхача завода пхенагIча цеха коллектив.

Март бетта хьалхарча 15 ден план 109,7 процент кхоачашъяьй цо. Квартала план ханал кходи хьалха кхоачашъе лергI технологаша. Къаьстта дика къахьег цига вохкхагIволча оператора Горбатов Валентина, оператора гIонча Воробьева Валентинас, Бородастов Владимира, кхычар.

СУРТА ТIА: сменах баьча балхага хьожаш я В. Горбатов керте латта коллектив.

И. Плиева сурт.

ХЬИНАРЕ КУЛГАШ

Наьсарен «Электроинструмент» завода сборочни цех. ПаргIата, сийрда пролеташ, тайп-тайпарча оатхалех хьалдиза дIаьххача мугIарегIа латт истолаш.

Сборочни цех къонача завода керттера цех я. Укхазара арайоал цун продукци — эIамига хоза машинаш — кхаь марках йола электросверлилкаш. Дуккхача даькъе цох тийша да завода хьокхамаш.

Массехк истола тIа чуйнна болх беш боахк мехкарий. Ширпотреба участок я из. Укхаза хьаь продукци тикашка йоккха дIаухийт. Сиха лел сборщицай кулгаш. Гаьна йоацаш хьалъетта латт кийчача продукце ящикаш.

Укхаза къахьегаш йола бригада заводе дикагIчарех я. Цун керте латт йоккха опыт, хьинар дола специалист Канищева Наталья. Эггара хьалхарчарпа ера из заводе балха, лоацачча хана Iомайир массехк говзал. Цу ханна нахаца товш, болх бе ховш йолга гучадаларах из хьожайир бригадиралла. Цу хана денз эггара бехктокхамегIа йолча моттигашка болх беш хьаенай Канищева. Ше дIа мел кхаьчача низ ца кхобеши тIехдика толамаш доахаши хиннай из. Дукха ха яц из сборщицай бригадир хинна, бакъда, хIанале дикка хувцаленнад бригадера гIулакх. ТIехьарча хоржамашка чIоагIа хозахеташ цун тIехьа кхаж тессар наьсархоша.

Шин бетта итогашка хьежача сборочни цехе хьалха латт Канищевай бригада коллектив. Февраль бетта массехк эзар сома маька продукци арахийцай цу коллективо планал совгIа.

Йоккха яц бригада коллектив — верригa ворхI саг. Уж ба Оздоева Хьалимат, Муталиева Тамари, Тумгоева Лиза, Гагиева Малнна, Мусаева ПаьтIамат, Хаматханова Изета. Царех хIараяр шийна хьалхашка латта декхараш дика кхетадеш творчески къахьегаш я. Цулухьа дика да ерригача бригада толамаш а.

Ах шу гаргга да сборщицашa ерригача завода коллективо санна кIиргIа ши выходной ди а долаш болх бу. Дика лел гIулакхаш, лакха я къахьегама дисциплина, бригаде цхьанне прогул яь е балха тIехьваьнна моттиг яц.

Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна лакхара социалистически декхараш тIаийцад бригада коллективо. Дика кхоачашду уж мехкараша, лакха я арахецача продукце дикал. «Барттайна бригада» оал цу коллективах.

Т. ЛОРСАНОВ.

ТОЛАМИЙ ЛАРД

Грозненски химикаш, мехка ерригача халкъаца цхьана СийлахьбоккхачаОктябра 50 шу дузача денна накъабаха кийчлуш ба.

Болхлой класса дикагIа дола гIулакхаш доахк химикех. Уж хIанзлехьа а шоаш даьчох доккхал де йиш йолаш ба. Цар хьаькъали кулгаши да республика йоккхагIа йола предприяти — Грозненски химически комбинат хьалъяьраш а караерзаяьраш а.

Алхха укх тIеххьарча пхе шера чухьа шозза алсамдаьккхал цар продукци хьаелга. Цу шерашка мехка бIаьш миллионаш сома пайда беннаб комбинато.

Комбинате хьалкхийнай дика кийчъенна квалифицированни болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха кадраш. Дуккхача цехашка хьа а хинна дIаэттай чIоагIа а кхотаенна а йола коллективаш. Комбинате доккхал а деш цIераш йоах № 32-91 йолча цеха вокхагIча аппаратчика Ленина орден еннача Юрий Васильевич Подкопова, № 15 йолча цеха аппаратчикаш болча маьреи сесагеи Тимошенко Владимир Александровичеи Валентина Федоровнайи, ОТК лаборантка Валентина Петровна Шленкой. Уж боккъала бола комбината мастераши ветеранаши ба.

Укх тIеххьарча хана хобаллал чIоагIагIа къовсам лоаттабу комбинате къахьегама а производственни а дисциплина телхаеращца. Дисциплина толхаяь цхьаккха а моттиг боаггIаш бола административни Iоткъам ца беш йитац хIанз. ДукхагIа болча гIожагIча тайпара дисциплина телхаерий дешаш новкъостий суде, партийни, профсоюзни, комсомольски организацешка дувц. Къахьегама а производственни а дисциплина телхаераш цеховой пенгазеташ тIа, комбината «Крокодила» тIа, «Химик» яхача дукха тираж йолча газета тIа, радиоца бувц.

Халахете а комбинате хIанз а болаш ба болхлочуи сийленах доккхал деш боаца нах: прогульщикаш, летунаш, дукха малараш мелараш, мекъбараш, шоашта ца доагIар даккха гIертараш. Комбината доккха зе ду цар.

Цунах лаьца дийцар дукха ха йоацаш комбинате хиннача боахама профсоюзни актива совещане. Предприятерча къахьегама дисциплина, из телхаяра бахьанашта тохкам бара дешаш хаьдда доашхаш дийцар совещане къамаьл даьча комбината директора А. А. Шилова. Цо белгалдаьккхар 1966 шера комбинате къахьегама дисциплина телхаяь моттигаш нийсъялар. НонагIа телхаьй из прогулаш ярца, вахте тхьовсарца, шоай балха моттигашта тIерабувлярца. Дерригa а 358 сага балха ди доадаьд соахка.

Малаш ба прогулаш ераш.

Баьча тохкамо хьахьувкхар ер да: ерригача прогулех 18 шерага кхаччалца ха яьннача кагирхошка 60 процент кхоач, комбинате болх бу шин шерага кхаччалца ха яраша лоаца дакъа 57 процент да, хIаьта малар менна прогул яьраш 48 процент ба. Долче, керттера прогулаш ераш, малараш мелараш, болхлой гIулакхаш довзанза бола кагирхой ба.

Дукха еце а йолаш я цхьайолча сменай, отделеней, участкай кулгалхой бехка дисциплина телхаеш моттигаш а. Иштта, ремонтно-механически цеха слесарий бригада бригадир хиннача Г. И. Кабардина, участка начальника Г. Ф. Мишина гIо а деш, балха хана кхыча организацешта а къаьст-къаьстача наха а балхаш даьд. Уж балхаш деш хиннад комбината вентиляционни боахама дикка йоккхий ремонташ е езача хана.

Къахьегама дисциплина телхаяра, прогулаш яра, кхы телха гIулакхаш леладара керттерча бахьанех цаI да малараш мелар. Къаьстта ла мегарг доацаш да производстве малараш мелаш моттигаш нийслуш хилар. Цу гIулакхо материальни зе дарали къахьегам вIаштIехьбаккхара новкъарле ярали совгIа, цIенхаштара кхерам тIаувттабу комбината цехашта, комбината чурча кхерамзленна а. Малараш меларо хулиганал а дайт. Дахача шера кIезига хиннаяц комбината болхлой хулиганал леладарах бехктокхаме ийза моттигаш.

ХIанз комбинате наьха мо чIоагIа боаржабаьб социалистически дисциплина телхаераштa духьалара къовсам. Дукха ха йоацаш № 130 йолча цеха болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха КПСС ЦК соцами тульски болхлоша баь тIахьехами бийца а бийца социалистически дисциплина телхаераштa духьала лира къовсам лоаттабе, цхьаккха а из толхаяь моттиг общественни Iоткъам боацаш ца йита лаьрхIар. Цеха коллективо комбината берригача къахьегамхошка кхайкарал даьд ше дIадоладаьр хьаллаца тIахьехаш. Комбината профсоюзни комитето хьаллаьцад № 130 йолча цеха коллективо дIадоладаь дика гIулакх, хIаьта из хьаллоацилга ерригача цехий профсоюзни организацештеи кулгалхоштеи тIа а диллад.

КПСС ЦК шийй соцам тIа къаьстта белгалдаьккхад къахьегама дисциплина чIоагIъяра декхар партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша а предприяте администраце а цхьана кхоачашде дезаш хилар. Дисциплина чIоагIъяр — боахама доал делга а къахьегамхошта юкъера политически болх тоабара де дезарех цаI долга ховш хила беза кулгалхой.

ХIанз комбината цехашка чакхйоахаш латт къахьегама а производственни а дисциплина телхаеращца къовсама хетаяь коллективай собранеш. Химикаша чIоагIа раьза а болаш хьаллоац юбилейни шера тIаийца декхараш кхоачашдара шоашта новкъарленаш ерашта духьал чакхдоаха гIулакхаш.

Б. КОСТОЕВ,
Грозненски химкомбината НОТ-а лабораторе начальник.

Хьалхара совгIат

ТIеххьарча хана «Старогрознефть» НПУ хьал а яь болх бе дIайолаялийтай йоккхий трапни сепарационни установкаш. Уж санна йола установкаш тхоай низаца хьалйир оаха № 93 участкеи Хаян-Кертеи. Дийнахь-бус цар чу гIолла дIадода мехкдаьтта массехк эзар тонн да. Дукха ха йоацаш къаьнача майла тIа мехкдаьтта гучадаьлар. Цига кхоалагIча промысле № 644 йола скважина мехкдаьтта дала йолаенна ялх бутт совгIа ха я. Цунца дувзаденна хьалхашка эттар чIоагIа лоархIаме декхар—лоацачача хана хьал а яь болх бе дIайолаялийта езар трапни сепарационни установка. Из хIанз болх бе дIайолаеннай.

Мел лоархIам болаш я из установка! Дукха ха йоацаш а тIехьа скважинашкара хьадоаккха мехкдаьттеи цунца хьайоагIа гази вIашагIкъоастайора укх тайпара: хьалха лакха давлени йолча трапни установке гIоллеи цул тIехьагIа юкъерен лохеи давлени йолча установкашка гIоллеи чакхдоаккхар мехкдаьтта.

Цунца дувзаденна вIашагIъехкар керда, лакха балха овсарлеи давлени йола трапни установкаш. Иштта царца цхьана хьал а яь болх бе йолаелар керда гидроциклонни сепараторaш, дукха мехкдаьттеи гази вIашагIкъоастае вIаштIехьдоал цар новкъосталца а. Цар ший тайпара устройство хилар бахьан долаш, цига хьайоагIача газомехкдаьтта смеса йиаза сепараци яра эшаш дола хьалаш хул гидроциклонашка. Эшшача боарамах уж санна йолча гидроциклонехи трапех - сепараторехи латт № 644 йолча керда скважина хьалъяь сепарационни установка. Цу сепарационни установке гIолла дийнахь - бус автоматически чакхъяла йиш я 10 эзар кубически метр. Цунца дувзаденна цу установке оттаьй 15 керда аппарати прибори, царга лерттIа болх байтара оттаьй лаьрххIа йола компрессорни фо докъадуи установкаш. Цар регулировани ю приборашта. Лоацца аьлча хIанзарча мехкдаьтта боахаме чIоагIа чоалхане комплекс я из.

Цулухьа цига вIашагIа а елла болх бе дIайолаеннай эксплуатаци яра участок. Цига болх бе хьожабаьб йоккха опыт йола инженераш. Участка начальник ва инженер В. А. Деркач, мехкдаьтта доаккхача мастералла хьожаваьв А. И. Сергеев, иштта цига хьожабаьб дикагIбола операторaш. Царна лоацпача хана дика яйзай керда установка. Цхьаккха хьовзам боацаш болх байт цунга.

Къаьстта чIоагIа сий деши лоархIаши ба операторaш Мучаев АбдулРашиди Жижиев Ивани.

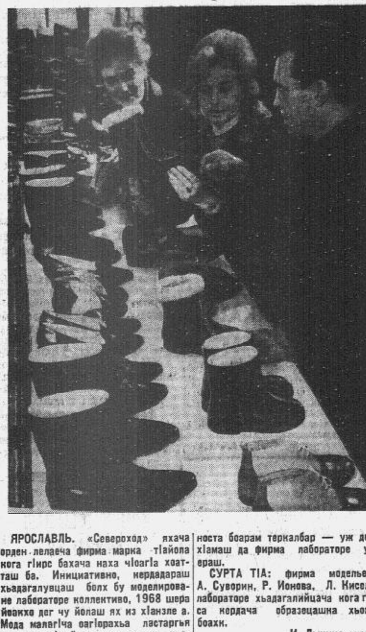
Установка хьалъеча паччахьалкхено дIадахийтар 300 эзар сом ахча, массехк бетта юхаметтаоттаду цо шийга дIадахар. Из хьахьокх хьалхарча деношка баьча балхо. Цхьан скважинера мехкдаьтта мара деце а цунга гIолла чакхдоалар, цо болх беча шин кIирах паччахьалкхенна кходаь мелови мехкдаьтта бIаьш тоннаш да, установка болх бе йолаялалехьа аланца йоагача газаца доагадора из.

Цул совгIа тахан - кхоана яхар санна хьалъяь йоалаш я йоккха диаметр йола газопровод. Сепарационни установкера из дIатIагIоргья Вознесенскера Заводски районе хьайоагIача газопровода тIа. Из хьалъяьлча цу чу гIолла дийнахь-бус 400 кубически метр газ дIайохийтаргья потребителашта, аланца йоагоргъяц газ. Цо а дикка пайда бергба паччахьалкхенна, лакхлургья рентабельность.

ДIахо йодача хана установка лу пайда 10—12-зза лакхлургба. Из хургда керда скважинашкара цига мехкдаьтта хьаахa доладелча, аьлча проектни мощностага хьежжа установках пайда эца болабелча. Кастта мехкдаьтта дала йолалургья № 665 йола керда скважина. Цу скважинера мехкдаьтта а сепарационни установке гIолла чакхдаргда. Цу скважина сихагIа бурув тохара хьинаре къахьегаш я бурув деттарий мастераш Гринь Тимофей Георгиевича, Тренев Василий Михайловича кулгалдеча бурувдеттарий бригадаш.

Боккха низ бола сепарационни установка болх бе дIайолаеннай —из да «Старогрознефть» НПУ мехкдаьттахоша юбилейни шера дезача цIейна кийчдаь хьалхара къахьегама совгIат.

Т. ГУСЕВ,
тха штате воаца корр.

ЯРОСЛАВЛЬ. «Североход» яхача орден лелаеча фирма марка тIайола нога гIирс бахача наха чIоагIа хоатташ ба. Инициативно, нердадараш хьадагалувцаш болх бу моделироване лабораторе коллективо, 1968 шера йоахкo дег чу йолаш ях из хIанзле а. Мода малагIча оагIорахьа ластаргья хар, дикагIа йола материалаш хьахаржар, моллагIча модела рентабельноста боарам теркалбар — уж долла хIамаш да фирма лабораторе уйла ераш.

СУРТА ТIА: фирма модельераш А. Суворин, Р. Ионова, Л. Киселева лабораторе хьадагалийцача нога гIирса нердача образецашка хьожаш боахк.

И. Дынина сурт.
ТАСС фотохроника.

ПИСЬМО КЕПАТЕХА ДЕЦЕ А...

«Назрановский» совхоза Яндерерча отделене механизатора М. Ужахова тхога яздора: «Дукха ха я тха юртара водоколонка еха латта. Из тоае массехказза слесарь вийхав юртхоша. Цунах хIама хулаш дац. Иштта соахка аьхкий тха юрта электрически сердало чуйилла дагахь зIанар бIоагIий а дегIадар. Цхьабакъда, уж балхаш сайцар».

Цу письмох лаьца Наьсарен райисполкомо тхога хоам бу: нов. Ужахова письмо тIа дувцар бакъда. Ремонт е техник ца хилар бахьан долаш тоа ца еш льттай водопровод. ХIанз водопровод болх беш я. Яндерча водопроводага хьежаргволаш техник хьожаваьв райисполкомо. Иштта дIадолаеннад юрта электрически сердал чуйиллара балхаш а.

РАДИОГАЗЕТИЙ ХЬАЖАР ДIАДОЛАДЕННАД

Грозерча дукхагIа йолча предприятешка, учреждемешка радиогазетий общественни редакцеш вIашагIъехка болх беш я. Шоай передачашка цар дувц коллективай производственни вахаре хиннача лоархIамегIарча событех, болхлошеи гIулакхерча нахеи даьхача къахьегама толамех, производства новаторашка микрофона хьалхашка къамаьл дайт, хIаьта культурах, бытах лаьца беседаш ю.

Октябра сийна тIаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоахаш радиогазеташа бу агитационни болх кхы а чIоагIагIа айбара укх шера 15 марта денз 1-ча майга кхаччалца НохчГIалгIай радиовещанеи телевиденеи комитетаца цхьана. Грозерча предприятейи учреждейи радиогазеташка хьажа соцам баьб парте Грозненски горкома.

Хьожача хана къаьстта теркам тIабохийтаргба радиоредакцеша КПСС XXIII съезда решенеш вахаре чакхъяхара къахьегамхоша лоаттабу къовсам бувцача, юбилейна сийленца накъабахара, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара хетаяьча передачашта.

Хьажара итогаш укх шера радио Ди дездеча дийнахьа дIаккхайкаергья.

К. СУЛТАНОВ.

БОАГIАШ БОЛА МАХ БАЬБ

Соахка «Кавказэнергомонтаж» треста Грозненски участка монтажникий коллективо болх бе дIайолаллийтар Грозненски № 3 йолча ТЭЦ-а турбогенератори котлоагрегати. Цул тIехьагIа шоллагIа котлоагрегати каркасаши вIашагIйохка болабелар уж.

Октябра дезача цIей сийна монтажникаша лаьрхIад сахьата 320 тонн Iи луш йола котлоагрегат вIашагIа а елла болх бе йолаллийта. Цу лоархIамерча участке болх бе йолаелар Быков Павела кулгалду монтажникий бригада. Эггара бехктокхамегIа йолча участке хьожаю из бригада, шийна хьалхашка латта декхараш цо цIена кхоачаш а ду.

Иштта дика къахьегаш я микроблокаш вIашагIъехкаш йола коммунист Разувай Николай керте латта бригада а. 15 шу совгIа ха я цо цу участке болх бу. Новогрозненски теплоэлектроцентрала ерригa котлоагрегаташ вIашагIъехкай цун бригадо. ХIара сменах нормаш тIеххоачашъю бригадерча монтажникаша. Разувай Николая долхача къахьегама толамий боагIача тайпара мах баьб советски правительства. «Знак почета» яха орден еннай цунна. Бригаде хьинаре къахьегаш ба слесараш - монтажникаш Кадыров Нурид, Поплаев Зорин, Зузук Михаил, кхыбараш. ХIара сменах нормаш 115—120 процент кхоачашъю цар.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

МОСКВЕРЧА КНР ПОСОЛЬСТВАГА СССР МИД-а ЯЬ ЗАЯВЛЕНИ

СССР МИД-е 18 марте КНР гIулакхашта ханпа поверенни волчунга укх тайпара заявлени яьй:

«Советски Социалистически Республикай Союза кхыча мехкашцарча гIулакхий Министерства Москверча Китайски Халкъа Республика посольствага укх тайпара заявлени яхза яргIйоацаш лоархI.

Дунеи халкъашта юкъерча гIулакхашта массане а тIаийца да кхыча мехкий дипломатически представительства ше Iеш йолча мехкара законаши бокъонаши кхоачашъе езаш. Чурча гIулакхашта из юкъе гIертаргйоацаш, цу мехкацарча гIулакхашта зулам де тарлуш мел долча хIамах лоралургйолаш.

Цхьабакъда, Iалаьмате дукхача факташа тешал ду, КНР посольства, дерригача дунеи тIа леладеш дола гIулакхаши боарамаши воча оагIорахьара телха а деш, кхыча мехкий дипломатически представительства статусаца цхьанна а тайпара тардала йиш йоацаш дола гIулакхаш леладеш хилара. Ховшешхьа а леладеш дола уж гIулакхаш Советски паччахьалкхенца моастагIал долаш хилар мара лархIа йиш яц.

Цхьанне а шеко яц, укх шера 25 январе В. И. Ленина Мавзолеяна юххе ЦIеча майдан тIа посольства хьовзаяь сий доаца провокаци советско - китайски гIулакхаш эгIаданаран КНР антисоветски истери йоаржаяраи аргIанара бахьан кхоллар духьа хьалхаргIе вIаштIехьъяьккха» хиларах. Уж цIена йоацаш уйлаш хилар геттара дика бакъдир цул тIехьагIа хиннача событеша.

Советски Союзаца моастагIал Москверча Китайски гражданашта юкъе доаржадар духьа укх шера 1 феврале посольства, шийй территоре тIа шийй болхлойи кхыча китайски гражданийи антисоветски митинги демонстрации йир. Цо вIаштIехьдаьккхадар сий доацача акцеиа юкъе дакъа лоацараш посольства территорена гонахьарча улицашкара бIаргагургболеи дувцар цига дIахозаргдолеи гIулакх.

3 феврале хьалххагIе а дага а лаьца хет - хетача тайпара хьавIашагIъехка, Советски Союзах метткIаьлеш дувцаш йола материалаш хьалтехача фотовитрина юххе шоай болхлошка советски нахаца дов даккхийтар посольства.

9 феврале Ярославски вокзала майдан тIа кегар оттабе а Москвера дIаболхача китайски студенташка советски нахаца дов даккхийта а гIийртар китайски дипломаташ.

Царех а кхыча а провокацеех посольства пайда эц Советски Союзе китайски гражданашта «цIий Iоухийташ етт», «ца хезза тайпа» акха гIулакхаш леладу яхаш массе тайпара доацараш вIашагIдехкар духьа.

СССР МИД-о цкъа санна дуккхазза а шийга дIаяьха доллашехьа а, хьалхагIа а санна антисоветски чулоацам бола пропагандистски литература доаржале гIерт посольство — «Пекин ревью», «Китай», «Китай на стройке» яха Пекине арадувла журналаш а хIаьта иштта Советски Союзах, цун халкъах, правительствах во меттkIаьлеш дувцаш йола посольства материалаш а.

Антисоветски пропаганда яраи Советски Союзаца моастагIал дола литература доаржадараи посольства пайда эц официальни приемех, вIашагIкхетарах, пресс - конференцеех. Цу тайпара яр 1966 шера 23 октябре посольства кхыча мехкий студенташта яь хинна прием, укх шера январеи февралеи кхыча мехкий корреспонденташта хьекха киноши яь пресс - конференцеши. ХIара уж мероприятеш шоаш чакх мел йоахаделча хана посольства дипломатически болхлоша антисоветски къамаьлаш дора Советски Союза, КПСС ЦК, Советски правительствана духьала къовсам лоаттабара тIахьехаш. Иштта вIашагIкхийттача хана кхыча мехкий студенташтеи корреспонденташтеи, доазол дехьарча дипломатически болхлошта телар Советски Союзах долчар дувцаши моастагIал дола уйлаш йолаши дола литература. Уж тайпа доацараш дийцар посольства 27 январе фильмашка хьажа бехаш доаьхийтача кьахатаца цхьана дIайоаржаяьча фильмай аннотаце тIа.

Посольства антисоветски гIулакхашта юкъеувз даим СССР бахаш бола китайски гражданаш, советски халкъаца моастагIал лоаттадара тIабербаьб болх бу цо царна юкъе.

Кхыча мехкашцарча гIулакхий Министерства иштта белгал ца даьккхача илаш дипломатически гIулакхаш леладеча паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхашка цхьанна а тайпара эхь ца хеташ советски официальни викалашца лертIача гIулакхашца вIашагIкхета ца тугаш йола практика. Укх тIеххьарча беташка цIаькха а советски учреждешка, цу даькъе СССР МИД-е а, хиннабац посольства болхлой, аьлча хана. Цу гIулакха цар бахьан уттадора «хIама даа дезаш хилара мукъа ха яц», «хIама диачул тIехьагIа салоIаш да», «сакъерда даха деза» яхаш, иштта кхы дIахо. Советски учрежденешка официальни баьхкача хана эздел доацаш, довна тIехь оамалаш лелаеш хул китайски дипломатически болхлой, советски паччахьалкхенах бIеха меттkIаьлеш дувца гIерт, гIулакх кхы дIахо къамаьлаш де йиш йоацача даккха гIерташ провокацеш ю.

Из лакхе мел дийцар массанахьа а тIаийца дунеи халкъашта юкъера боарамаши Советски Союзе йола порядкаши телхаелга да посольства, лаьрхIа хIама а долаш, чакхдоаха антисоветски гIулакхаш, Советски Союза чурча гIулакхашта юкъе гIерта дага из хилар китайско-советски гIулакхаш кхы а дукхагIа толхаде гIерташ китайски оагIув хилар лоархI кхыча мехкашцарча гIулакхий Министерства.

СССР МИД-о геттара цIенхаштта дIахойт посольствага уж провокационни гIулакхаш бахьан долаш хулаш долча хIамашта хьалхара берригa бехктокхам китайски оагIонна тIабужаш хилар.

Посольства леладеча антисоветски гIулакхашта юкъе къаьстта дакъа кхоач юкъарчал доацаш уж вIаштIехьдоахаши провокационни гIулакхашта. Советски паччахьалкхен законаши бокъонаши телхаеча юкъе шоаш дакъа лоацаши болча посольства хьалхарча секретара Мяо Цюнь, кхоалагIча секретара Сунь Линь.

СССР МИД-о дIакхайкаду КНР посольства хьалхара секретарь Мяо Цюнь а кхоалагIа секретарь Сунь Линь а па эшаш бола нах хилари сов сехка уж Советски Союзера дIабоахилга хьадехаш хилари».

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 21 март, 1967 шу.

Мишта кхоачашду юбилейни шерара декхараш?

ЭРГАБАЬККХА ТОАБЕ БЕЗА БОЛХ

Растеневодстван хьайбайн продукташ дукхагІа яхара доккхий социалистически декхараш тІаийцад укх шера Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза къахьегамхоша. Юбилейни шера тІаийцача декхарех Даьхен амбарашка ворхІ эзар тонн ка бола ялати 5160 тонн хьажкІан чутасса дага ба совхоза кхаш лаладераш.

Уж декхараш кхоачашдара бІаьстан балхашта мишта кийчо яьй, бІаьстан юхье дІаде фу кийчдаьдий, юртбоахама техника малагІча хьала тІа я хьожаш хилар тха рейдови бригада.

Соахка 3250 гектара тІа гурахьа культураш дІайийнай укхаза. Царех Царех 1115 гектара тІа ялат дІадувшше суперфосфат тессай. ХІаьта бІаьсти шекара свеклан гидуаргаши дІаюргйолча 2102 гектара тІа дилла кхо кхашка дІаэзад оаха, йоах совхоза керттерча агронома Дзауров Башира.

Гурахьа дийнача ялатий кхоалагІча даькъа мара минеральни удобренешца подкормка льяц укхаза. ХІаьта хІанз уж балхаш деш а дац кхашка.

Минеральни удобренеш йоацаш я боахаме, амма цу гІулакха башха сагата бац совхоза кулгалхой.

Республике хьалха латтача боахамаша бІаьстан балхаш дІадоладаьд хІанзале. ХІаьта укх совхозе уж балхаш толамца кхоачашдара эша кийчо хІанз а ль'иланза я.

Соахка гурахьа эяба ца оахаш йиса ши эзар гектар я. Совхоза доалахьарча 106 тракторах гурахьи Іайи планах ремонт е еэаш 54 трактор яр. Шиннетара дІаиккхар ремонт ль яьннай уж. ДТ—75 яха № 37 йола трактор соахка 27 декабре дензи ДТ-54 яха № 106 яр 16 декабре дензи мастерской латт. Орджоникидзерча ремонтни завода тоаде дахьийта моторащ ца доалаш гов уж ши трактор, йоах мастерской заведующе Галиев Закречо.

Керттерча агрономага хьаттача бІаьстан балхашта эша еррига юртбоахама инвентарь ремонт яь кийча я. Цхьабакъда, центральни усадьбе тхона гучадаьнначоах коартол дІаюв СН-4Б яха ши сеялка, йиь дискови лущильник, шекара свекла дІаюв йиъ сеялка хІанз а ремонт янза я совхозе.

Шерагара шерага механизаторш ца тоъаш хьайоагІа совхоз. ХІаьта укх шера а шоай ханнахьа йоакхо яьяц совхоза кулгалхоша трактористаш кийчбара. Хьагуча суртах тракторашка шин сменах болх байта йиш хургьяц укхаза. Верригa 147 тракторист эш совхоза, царех 122 саг волаш ва, цхьабакъда царех а ткъаьннега дийша баьнна дипломаш дац. Техника на йовзаше тийше трактор дІалу укхаза моллагІча сагага. Бехктокхаме хургволаш цхьан сага тІачІоагІъяц трактор. Иштта укх шера ялхайтта трактора ремонт яьй мастерске ремонтникаша трактористь воацаш.

— Квалифицированни механизатораш кІезига ба тха, — йоах мастерске заведующе. — Цудухьа сиха йох техника. Кхом боацаш, доацча гІулакха дукха дІа-хьа хехк трактораш. Хан-ханнахьа профилактически гІулакх дац. Къаьстта кІезига ба трактористаш йиьлагІча отделене ялхлагІча бригаден Долакха-Юртарча отделенен.

Укх шера ялатийна лаьрхІа ши эзар гектар хьажкІа дІае лаьрхІад совхозе. Цу тІа дІаде кийчдаь фу галешка дІадетта латт екъача помещенешка. ЦхьоалагІча категоре 150 тонн хьажкІа, 37 тонн ганараш, кхоачамбалла кхыча культурай фу да боахаме.

Ханнахьа йоакхо яьй совхоза специалисташа культураш кхеергйола звеньяш вІашагІйохкара. Царна участкаш дІахьожаяьй.

Хьайбай фермашка хилар тха рейдови бригада. Ала йиш я шура яккхараи из паччахьалкхенга йохкараи юбилейни шера шоаш тІаийца декхараш кхоачашдара дика ка йоал йиъалагІча отделене хьайбаш лаладерий. Паччахьалкхенга хьалхарча квартале планах 460 центнер йохка езача шин беттен итт дийнахьен 362 центнер екхай ферма. Денгара денга шура дукхагІа йоаккх доярказша. Белгалдаккханза даргдац, из хьайбаш дика кхабарах доацаш доахан дукха дахкар бахьан долаш хилар. Доакъарца шийтта доакъара единица хила езача ийс мара яц, хІаьта бетлак 760 грамм я. Цудухьа лоха я хьайбай продуктивность. Дийнахьи буси пхи килограмм мара яккхац хІара кхоабача Іатта лаьрхІа.

Деча гІулакхаген доакъарген хьажжа мара лаккъяла йиш яц хьайбай продуктивность. Помещенешка бІеха я. КІалхьарцар каст'каста хувлац, цудухьа доаханна хьиаши шамараши бІеха да. Во латт укхаза ветеринарно-санитарни болх.

ХІанзалца хинначунга диллача кІезига дукха лертІа даьккхад йоаккхача продукце учет лелаелга. ХІара дояркана хов дийнахьа ше мел шура яьккхай, цунах доагІа ахча.

Дукха ха йисаяц хьайбаш ара дажа дІалахка. Отделене хІанзе а оттаьь мошача конвейера-схема я. Ши бІаь гектара тІа гурахьа баьпа культураш дІайийнай. ХІанз бІаьсти 821 гектара тІа доакъара магар, суданка, вІашагІэаь горохи овеси дІабе лерхІ хьайбаш лаладераша.

«Сердало» газета рейдови бригада: Г. ПЕТРОСОВ, зоотехник, Р. ЯНДАРОВ, агроном, Т. АРЧАКОВ, «Сердало» газета спецкор.

АННА КАРЕНИНА» ЯХА ФИЛЬМ ДОАККХАЧА.
СУРТА ТІА: Вронский—артист Василий Лановой, Анна — артистка Татьяна Самойлова.
В. Мастюкова сурт. ТАСС фотохроника.

КПСС ЦК МАЙСКИ ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ—ВАХАРЕ!

ХИЙ—КХАШКА

Грозненски, МалгІабика, Сунженски районий боахамий хьалашка юртбоахама культураш дика хьувкъаяра ларде ши фактор латт: ший ханнахьен дикен кхашка хий диллар, эшшача хана кхашка кхоачам хиллал органически, минеральни удобренеш яхкар.

Тха управлене гІулакх деча зоне чудоагІача боахамаша лаьрхІадар ялат дІаделехьа 5228 гектар долча кхашка чудолийташ хий дилла. Из дош оаха кхоачашдаьд, хІаьта цхьадолча хьалха латтача Грозненски, МалгІабика районий боахамаша кхашка чудолийташ хий диллара план тІехкхоачашъяьй. Цу гІулакхо йиш хулийтаргья хий дехкача кхашка дІаюв культураш дика хьувкъае. Кхашка чудолийташ хий диллара план кхоачашъяьй Грозненски района ЦхьоалагІча мая цІерагІчеи «Новый быт» яхачеи, № 2 йолча сомий-баьцадаарий совхозо, Аргуна сомий - баьцадаарий совхозо, кхыча боахамаша.

Къаьстта дика чакхдаьхад уж балхаш дІадахача шера хиш дехкача лаьттаех бизза пайда ца ийцача «Новый быт» яхача совхоза ахархоша. Планах хий дилла деза лаьтта 628 гектар мара доацача, 1055 гектара тІа хий диллад совхозе. Кхашка хий дуллача доккха дакъа лаьцад поливальщикаша Н. Шалаева, И. Шабанько, звеньевойс Т. Дулаева, кхычар. Царех хІаране сменни норма 0,5 гектар мара йоацача 0,7—1 гектара тІа хий дуллар. Цул совгІа бІаьстан юхье юв культураш дІаюргйолча кхашка 3 эзар тонн органически удобренеш а тайсай совхозо. хІаьта хІанз гурахьа дувча ялата минеральни удобренешца подкормка яра балхаш дика чакхдоахаш а латт.

Кхашка чудолийташ хий дуллача хьинаре къахьийгад ЦхьоалагІча мая цІерагІча колхоза нов. Колпакова бригада поливальщикаша нов. Хазбулатова, Пономарева, пенсионераша М. Антонова, И. Саламатина.

Цхьабакъда, дукха боахамаш да хьалха дІаихача шерашка хий дехкача лаьттах бизза пайда ца эцарах юртбоахама культураш во хьувкъаяьйоллаше а, укх юбилейни шерара хьувкъама йоаггІача тайпара йоакхо ца еш а. БІаьстан кхашкарча балхашта йоаггІача тайпара кийчо яц. хІаьта кхашка чудолийташ хий диллара балхаш эсала ду Сунженски района Кирова цІерагІча колхозе, МалгІабика района «Алханчуртский» яхача совхозе, «Кавказ» яхача колхозе, Наьсарен района совхозаша.

БІаьстан-кхашкара балхаш дІадоладе дукха ха йисаеце а тІехьадусача боахамий кулгалхошеи специалисташеи дерригa низаш тІадерзаде деза дождевальни установкаш, кхашка хий диллара инвентарь кийчъяра, хІаьта вегетационни хиш дехкача хана кхоачам хиллал поливальщиций кадраш кийчъяра.

А. ШАДИЕВ,
республикашта юкъерча Алханчуртски обводнительно-оросительни система воинхагІа вола агроном.

ЮХЕ ГІОЛЛА ТІЕХДУВЛ ХИЙ

Урус - Мартана биъэ а боахаме хий дехка лаьттащ 5171 гектар да — дерригача оахача лаьттаех 22 процент совгІа. Пайда мишта эц цу лаьттаех а беркат, дуакъа душ долча хих а?

«Горец» яхача совхозе хий дехкача лаьттаех пайда мишта эц дувца безам ба са. Нагахьа санна «Красноармейскийи» Мичурина цІерагІчеи совхозашка хий дехкача лаьттаех пайда эцарен цар тІа хий дехкарел даькъе кхоачамбоацараш дале, «Горец» яхача совхозе из уж балхаш вІалла доацаш да.

Хий дехкача системай Грозненски управлене болхлоша, совхоза агронома нов. Мукаевей гидротехника Атабаевен яхачох хий дехкаш моллагІа а юртбоахама культура хьалкхее йиш йолаш 1503 гектар я совхозе, хІаьта укхаза соахка пайда ийцаб 129 гектарах (боахама торонца ниййсиича — 8,5 процент). ДІайийна тайп-тайпара юртбоахама культураш тІайолча 864 гектара гІоадал чуйолийташ дилла хий мара ІІаккха а диллаван вегетационни хий.

ХІана ниййсденнад из ишта?

Бехказа бовла бахьан дац ин. Мукаевнеи Атабаевнеи. Цхьабакъда, цхьаькха да кхетадеш — совхозо 280 эзар сома зе а хулаш чакхдаьккхад 1966 шу. хІана аьлча хьувкъам доха хиццаб боахаме: ялата 16,7 центнер яьннай, планах 18 яла езача метте, шекара свекла 180 центнера меттел — 143. Пига, 2-ча отделене боаррамагІа хий а дехкаш ялата хьалкхедаьча кхашка хІара гектара тІара шишша центнер дукхагІа яьлар хий на дийхкача лаьтташ тІара яьнначул, хІаьта 30 гектара тІа дІайийна, хий а дехкаш хьалкхеяь шекара свекла 277 центнер яьлар хІара гектара тІара, вешта аьлча хий ца дийхкачара яьнначул шозза хІана яц аьнна дукхагІа.

Из дикагІа дІабІаргадайтара доаллахарча «Красноармейский» совхозо баь болх белгал баккха безам ба са: укхаза 120688 сом пайда баьннаб. ХІара гектара тІара даьннад 23,8 центнер ялат, хий дехкача — 26,55 центнер, шекара свекла хий ца дехкача хІара гектара тІара 282 центнер, хий дехкачара — 304 центнер.

«Горец» яхача совхоза балхах хьахур сел эсала хилара бахьан — лаьтта лелалара культура лоха хилар. Пайда во эц хин ресурсаех. Тха къамаьл хилар хий дехкача системай Грозненски управлене начальника декхараш кхоачашдеча М. А. Лебедевца. По дийцар. Урус-Мартана хин боахаме гІолла цхьан секунде шин кубометрал кІезигагІа доацаш хий чакхдоалаш хилар. ДІалархІал оаш шера из мел хул! Цунах ниййсса ах хий «Горец» яхача совхоза хьарсамашка гІолла чакхдоал. ХІара деннеи бийсаннеи 288 гектара тІа диллал хий да тІех а дувлаш ІоЬухар. Гучох, совхоза кулгалхоштеи специалистштеи хац хІара кубометр хига паччахьалкхен кепига шиъ итталагІеи диъ итталагІеи дакъа додаш а пайда ца эцаш хий Іоъахарах хІара сахьата, район бІарчча хьайийцача, 172 сом 80 кепиги зе хулаш а хилар.

Хий дехкача лаьттаех пайда эцара даькъе ниййслуча кхоачамбоацарел совнагІа. белгалдаха деза, «Горец» яхача совхозе болх вІаштІехьбаккхара даькъе ниййслуш дола кхоачамбоацараш а. Положенех, хий дехкача лаьттай хІара пхи бІаь гектара лоархІаш гидротехник хила воагІа, хІаьта совхозе — йоккхагІа вола инженер — мелиоратор. «Горец» яхача совхозе из теркалдеш дац, цхьа гидротехник ва цига, хІанзалца хий ниййсдеш вар, хІаьта хІанз из а вац — эшац аьнна дІаваьккхав из. Цхьа гидротехник лоархІаверий хий ухача ткъаь итт километр ІІаьхача сангараш тІарча ткъэь шин гІирса тІа хий ниййсде?

Хий диллара балхага вІалла дІахьожаш бац отделене управляющи Имаев Мади, агроном Эльмурзаев Султан, бригадираш, хІаьта из геттара хьацахьа а да.

850 гектара тІа гІолла ІоэоагІа хий дІаахa моттиг яьяц хІана а, хІара цига хий массаза дула, цу тІара ІоъарауХача хиво ам оттабу «Красноармейский» совхоза кхалка.

Тоъал мелиоративни техника яц совхозе. ДогІан хьисане хий деттача машинашта къаьстта шоай тайпара йиъи гусенични йиъи борхІ трактор эш. хІанз совхозе йолча планировщикана С-100 яха трактор. «Беларусах» йолла Э-153 яха экскоратор эш. Сангарашта гонахьара йоархІ хьокха машин яла еза, хьаллаь даха деза хий дехкача сангараш тІара инженерни гІирсаш «Гехинский» совхозе 618 гектара тІа, «Горец» яхача совхозе иззал долча лаьтта, «Красноармейский» совхозе 2155 гектара тІа.

Тхона хетачох, 1954 шера хиннача тайпара юха а дІайолае езаргья лаьттах тІоадал чуйолийташи вегетационни хий дуллача хана пайда ца эцаш хий Іодахийтарах хиша зе цунна бехке барашка юха хьатохкийташ йола порядок.

Массаза а хургйолаш совхозашка вІашагІйохка еза шоаштта белгалъяь культураш а хьувкъам лакхбара оттаяь заданеш а йолаш йола поливальщиций бригадаш. Лаьттах тІоадад чуйолийташи вегетационни хий динахьа а бус а дехкаргдолаш вІаштІехьдаккха деза. ХІара номер тІа эІамиген йоккхеи мелиорации чакхъяккхарах йолча КПСС ЦК майски Пленума решенешта пропаганда ергйолаш, Іилмана карагІдаьннарараши хьалхалатта опыти дІайовзийтаргйолаш массазара рубрика хила еза районни газета тІа «Хий — лаьттан беркат совдоаккха хьаст» яхаш. ФуннагІа даь а вІаштІехьдаккха деза дийнахьа а бус а хий сангарашка гІолла Іо ца а ухийташ кхашка гІолла ухаргдола гІулакх.

П. НОВАНОВ,
агроном.

ДІАДАХА КХОАЧАМБОАЦАРАШ

Района шурий - товарни фермай хьайбаш лаладераш тІагІертта къахьегаш ба юбилейни шера хьайбай продуктивность лакхъяра, паччахьалкхенга дукхагІа шура, дулх, кхыйола хьайбай продукташ йохкара. Района дукхагІча боахамий кулгалхоша, партийни организацеша боккха теркам тІабахийтаб хьайбай боахама, из бахьан долаш дІадахача шерарчул дукхха дикагІа Іангарадоал хьайбаш, дукхагІа йоаккх шура. Района боахамашта юкъе белгалъяьннай «Южный» яхача совхоза коллектив. ХІанзале паччахьалкхенга дулх дохкара квартальни план 161 процента шура йохкара план 110 процента кхоачашъяьй цо. Иштта дика толамаш даьхад ХХ-ча партсъезда цІерагІча колхозо. Соахка цу ханначул 56 процент дукхагІа шура екхай колхоза хьайбаш лаладераша паччахьалкхенга. Укх шера хьалхарча шин бетта хьайбай продуктивность лакхъеча толамаш даьхад «Автуринский» яхача совхоза кхоалагІча отделене шурий - товарни ферма хьайбаш лаладераша а. Цу ферма коллектива кулгалдеш ва говза хьайбаш лаладер Салаев Хьамзат. Октябра накъаболхаш лакхара къахьегама толамаш дахара йоаржаьча социалистически яхье накъа доацаш йолча цу шурий-товарни ферма коллективо еррига йоаккха шура 90 процент лакхъяьй.

Вакъда, района дерригача боахамашка бац иштта болх. Йолаш я хьайбаш Іангара дахара боагІача тайпара теркам тІа ца бохийта совхозаш, отделенеш, шурий - товарни фермаш. Масала, «Джалка» яхача совхоза шурий - товарни фермашка да мегаргдоацаш хьалаш эттад хьайбаш Іангардоахача. Совхоза шин—кхаь отделене шурий-товарни фермашка дикка лохъеннай доахангара йоаккха шура, цу шурий-товарни фермай кулгалхоша доакъар кхедарах йоакхо а ца еш ца эшача доаларах. Нагахьа санна ткъаь кхоалагІча феврале совхоза шурий - товарни фермаша дийнахьи буси 35 центнер шура йоаккхаш хиннаяле итталгІа март тІаккхоачаш цу фермай доахангара йоаккха шура ткъаь ворхІ центнерага кхаччалца лохъеннай. Хьайбаш лаладерий балха юкъе да мегаргдоаца кхоачамбоацараш да уж. Совхоза шурийтоварни фермаша паччахьалкхенга шура йохкара квартальни план 69 процент мара кхоачашъяьяц таханарча дийнахьа. Кхоачаш ца яра кхерам болаш я шура яккхара квартальни план. ХІанз, хьайбашта тела доакъар кхыча боахамашкара ийде болабеннаб совхоза хьайбаш лаладераш. Ийдеча доакъарах беза мах тел, хІаьта из бахьан долаш шурий-товарни фермай хьайбаш лаладераша йоаккхача шурийга, кхыйолча хьайбай продукташка дІабода мах дикка лакхлу.

Паччахьалкхенга шура йохкара квартальни план кхоачашъяра дикагІча хьалаш тІа яц «Шалинский» яхача совхоза шурий - товарни фермаш. Цу фермай хьайбаш лаладераша итталгІа март тІаккхоачаш паччахьалкхенга шура йохкара квартальни план кховзткъеи итт процент мара кхоачашъяьяц.

Белгалде деза паччахьалкхенга шура йохкара квартальни план тІехьаюсача шурий-товарни фермаша паччахьалкхенга шура йохкара тІаийца декхараш кхоачашдара цІенхаштта новкъарле елгаерригача района хьайбаш лаладерашта.

Хьайбаш Іангардахара сезон чакхйоалаш района дерригача боахамий шурий товарни фермай хьайбаш лаладераша бежкарташка чусопадаьи ара дажа дІалехкаши хьайбаш лаладара сезонага довлара наькъаш тахка деза. Цонашкара бизза пайда эцара хаьдда план оттае еза хІанззе а.

Тха района хьайбаш лаладераша Октябра накъаболхаш лакхара къахьегама толамаш даха социалистически декхараш тІаийцад, хІаьта уж декхараш толамца кхоачашдара социалистически яхь йоаржае еза хьайбаш лаладерашта, фермашта, боахамашта юкъе.

М. МАХАДЖИЕВ,
Шаьла района юртбоахама производственни управлене керттера зоотехник.

АГИТБРИГАДА—РАЙОНАШКА ГІОЛЛА

Республике цхьаккха а район яц республикански культпросветучилища агитбригада ца йоваш. Дукха ха йоацаш хилар из Закан-Юрте, Ачхой-Мартане, Чечен-ауле. Юрташка бахача наха безаме тІаийпар эстрадни оркестра солиста Усмаев Алхазура даьха иллеш. В.-М. Умаева дахчан пандарца лекха «Дагестански ашараш», Ильина Таняс йийша «Трусиха» яха Асадова стихотворени.

Ше кастлаш ца хиннача районашка яха кийчлуш я хІана агитбригада. «Цига а дика программа гойтаргья оаха, — йоах самодеятельноста художественни кулгалхочо Царская Мария Константиновнас.

А. АЛИЕВ.

ЖЕНА ДИКА ІУНАЛ ДУ

ЛоархІаме декхараш тІаийцад юбилейни шера Надтеречни района «Минеральный» яхача дулхашурий совхоза жа лаладеча бригадай коллективаша.

Уж кхоачашдара къахьегаш ба жа лаладераш хІанз. ГІел ца долийташи ца дойташи жа Іангара дахара дукха балхаш ду жа лаладераша. Белгалдаккха деза укх шера цар хьалаш хала хилар. ЩІаьхха шелал эттар, кхоачамхиллал концентраташи гІожа доакъари дацар. Иштта дале а жа лаладераша кхетамцеи тІагІерттаи къахьегарах уж котбаьлар. Дерста долаш, цхьаккха а дІа ца къастийташ Іангара даьхад шоай жа хьалха латтача жа Іуша Шаипов Товсолта, Ногиев Ахлу, Джабраилов Къоасама. Цар дош деннад хІара бІаь жийна тІехьа 125—141 Іаьхар кхебе.

Жа лаладерий балхаш сихденна ха я хІанз: март бетта 20—25-чен деношка цхьатарра дахка доладургда жа. Цу кампанена кийчо еш латт тха совхозе. Совхоза дирекце, партийни организаце беррига теркам тІабахийтаб соахкарчул дукхха дикагІа вІаштІехьъяьккха из кампани чакхъяккхара. Укх деношка совхозе хилар йийла партийни собрани. Цу собране хІара жа лаладерий бригаде коммунисташ хьожабир. Цар декхар да жа лаладерий бригадашта юкъе агитмассови болх чІоагІбе, учет лелае а отчет тела а гІо де.

Совхоза жа лаладераша дош деннад юбилейни шера 10100 Іаьхар хьалкхебе, план 9500 йолча. Из дош кхоачашде эша хьалаш да бригадашка. ХІара бригаде эшаш йола инвентарь я: щиташ, рештакаш, кучкаш. Электричество йоацача фонараш хургья. Іоаь Іоахарий чулоаттаде кийчъяьй теплякаш. Бригадашка кхоачам хиллал концентрированни доакъар да. Тоъал кийчбаьб сакманщикаш.

У. ПАШАЕВ,
Надтеречни района «Минеральный» яхача дулха шурий совхоза партнома секретарь.

КХЫ А ДЕБАДЕРГДА ХЬАЙБАШ

Тха районе а кхыметтел ерригача республике а доаханна эггара хьалха искусственни осеменени е йолаеннар Грозненски района 1-ча Мая цІерагІ йола колхоз я.

1958 шера искусственни осеменени еш цхьа пункт мара яцар тха, цига болх беш ши техник а волаш.

Юххьанца тхоай бугІашкара доахар оаха оархІал. Цул тІехьагІа Шалински госстанце бугІашкара кхухьача оархІалца болх бе доладелар тхо.

Цу хана денз искусственни осеменени еш да тха Іулашкара деррига доахан.

Колхозе яр бугІаш, цхьабакъда, царех тийша шинараш мара дитапар.

Доахан Іулаш укх тайпара дебар тха: 1961 шера хІара бІаь Іаттои шинарои 77 Іаса дир тхона, 1962 шера — 89. Цул тІехьагІа, 1963 шера, гІовза даьлар, гІулакх — 65 Іаса мара данзар.

Тхо чІоагІа корзагІдаьхар Іаьсий кІезига даро. Цхьабакъда, оаха кхетадора укхаза бехке яр искусственни осеменени яра метод а йоацаш, тха боахаме цунах пайда эцача хана дувлийта гІалат хилар.

Уж кхоачамбоацараш лаха доладелар тхо.

Оаха, искусственни осеменени яра гІулакх дикагІа вІаштІехьа мишта доаккхаргдар-хьогІ аьнна, станце специалисташца дага а даьнна, геттара эргабаьккхар тхоай болх.

Эггара хьалха тхо хьежар фермана кулгалделга мишта вІаштІехьдаьккхад. ХьалхагІа цхьа бригадир вар тха деттача доахана Іула а Іаьсашта а. Боккха мухь бар цунна тІалаьттар. Цудухьа кхетадеш дар искусственни осеменени яра гІулакха кхоачам боллаш уйла тІаяхийта торо йолаш из ца хилар.

Цул тІехьагІа детта доахан лаладер шеи Іаьсий кхедер шеи хургйолаш вІаштІехьъяьхар оаха бригадаш.

Хийцар искусственни осеменени яра гІулакх а.

ХьалхагІа тоъал гаьна яр пункт цудухьа хала дар цига доахан дІакхувла.

Дояркайи скотникийи болх аттача баккхара болх беча хана техникашта паргІато хилийтар духьа коровникаш йолчча яхкар пункташ, хиланза ярг мел йолца хІама чуоттайир цар чу. Техникашта спецбарзкъаш делар, ахкан лагерашка болх бе йиш хургйолаш чуІе цІенолгаш кийчдир царна.

Боккхача лоархІаме хилар техникий къахьегамах мах телара керда система юкъеяккхар а.

Осеменени яьча хІара Іатта лоархІаш цаІи ахи къахьегама ди лора оаха хьалхагІа. Шийкъахьегамах хьахулчоа техника безам тІабахийтацар цу системо.

Техника ахчанца мах тела болабарца бетта 50 сом а хІара Іодаьча Іасилгах кхы а 1 сом и 36 кепиги тела оттадир. Цул совгІа, хІара бІаь Іаттои шинарои 90 Іаса делга вІаштІехьдаьккхачоа ахчан преми а тел — 100 сом.

Укх шера денз кхы тІа а премитергйолаш оттадаьд оаха — Іаьсий дара гІулакха 90 процентал совъяьннача хІара процентах 20 сом.

Техника Ерошкина 1966 шера ше' даьхача къахьегама деноех 1181 сом ахчеи 1318 килограмм ялати ийцар. Из керттерча маьхах доагІар мара дац.

БоагІа мах ниййса телаш хилча, результаташ а дика хул. Соахка хІара 100 Іаттаи шинарийнеи лоархІаш 95 Іаса дир колхозе.

Техникаш дика ба тха. 1958 шера денз техникалла болх беш ва Ерошкин Денис Гаврилович. 1966 шера хІара бІаь Іаттаи шинарийнеи лоархІаш 105 Іаса хьахиннад.

Оаха кхеталу, массаза а болх бераш техникий цхьа кадраш хилар доаханна искусственни осеменени яр санна долча доккхача гІулакха мел лоархІаме да. Іулаш дебадара гІулакха эггара керттера бараш уж ба, царех тийша да из гІулакх.

Коровникашкара пункташ воеце а, кийч дика яь яле а, ерригача ветеринарно-санитарни бокъонаша маяххара йола пункташ хьалъе лерхІ оаха. Эггара хьалха хьалъергъя оаха шинарашта осеминени ю пункт. Цул тІехьагІа № 1 йолча МТФ — доаханна осеменени яра.

Ветеринарни лор нов. Голустян керте латта колхоза ветеринарни служба искусственни осеменене пункташка дІахьожаш яц. хІаьта цар болх теркал кІезига а бу.

Тха колхозе хІанз а лерттІа дІадоладеннадац дахкаргдола доахан хьагучадоахилга, тайп - тайпарча методашца доахан берше доалалелга, унахцІена доаца доахан шоай ханнахьа хьагучадоахилгеи царна дарба делгеи и. кх. дІ. ХІанз уж кхоачамбоацараш дІадахара де мел деза хІама деш да тхо.

ДиъалагІа шу да оаха шинарашта искусственни осеменени ю.

Госстанце бугІаех — производителех хьадаьнна дар шинараш хІаьта оаха царца лелийтар цар дайл дуккха а эсалагІа йола бугІаш. Тхо Іул тоадеш дацар. Іул дебадара беча племенной балха тІехьашка дувлаш дар.

Іулацарча доахана фу дІахотоалар духьа вІаштІехьдаьккхар оаха шинарашта искусственни осеменени елга.

1963 шера 190 шинарийна йир оаха искусственни осеменени. Оаха осеменени ю дийна долаш эзача 300 килограммал кІезигагІа доацаш дозал долча шинарашта.

1964 шера даьгІенаш ца тоъари доакъарий база эсала хилари бахьан долаш шинараш лоам дахийтанза ца доалаш, цига хьанисъеннача бугІашца лийлар уж. Иштта юхадаьлар тхо цу гІулакха. Тхопа белгалдаьннад цу шинараша даь Іаьсий дуккха а эсалагІа хилар.

Соахка бугІе да ха йолча 180 шинарех вІашагІделлар оаха Іул. ХІаьта лоам уж хьалдохийтача хана бугІаш яхийтанзар царца. Лоам даьжа цІалаьхкачул тІехьагІа искусственни осеменени йир оаха царна.

1967 шера апрелеи маеи осемеминени е лерхІ оаха 170 шинарийна. Уж оаха лоам дажа дохийтаргдац.

Шинарашта искусственни осеминени яра лаьрхІа искусственни осеминене техникий курсашка а вахийта кийчвир оаха Іаьсашка хьежаш вола скотник.

ХІанз цхьаккха а бугІа-производитель яц тха колхозе.

Фу пайда лу тхона шинарашта искусственни осеменени яро?

Оаха вІаши ниййсъяьяр тхоай бугІаех даьнначеи Шалински госстанце бугІаех даьнначеи духьаш ха дахкача шинарай продуктивность.

Тха бугІаех даьннача шинараша духьашха дехкача 1800 килограмм шура лора шера, хІаьта госстанце бугІаех даьннараша 2100 килограмм.

Из тоъал йоккха юкъ я — духьашха дахкаьча хІара шинарийна лоархІаш 300 килограмм шура.

ДІадахача шера хІара Іаттагара 2363 килограмм шура яьккхар оаха. Доакъарий дика база вІашагІъеллача шера кхо эзар килограмм шура лургйолаш ба тха хІара етт.

Тха колхоз — шурийна лаьрхІа доахан кхоаба боахам. Детта доахан 1250 бежанга дІакхоачаде лерхІ оаха (хІанз 1107 етт мара бац уж).

Кхетадеш да, хьайбай боахаме эггара боккхагІча лоархІаме йолча доакъарий база чІоагІъярца, Іулашнарча доахана фу тоаделга а оаха диццеш ца хилар.

В. ВЬЮЧНЫЙ,
Грозненски района 1-ча Мая цІерагІча колхоза председатель.

Н. В. ЛЫСЕНКО ВАЬ 125 ШУ ДИЗАРГА

«Украински музыка малх» аьнна Е. С. Станиславске Лысенко Николай Витальевичах (1842 — 1912). Лысенко Миколий — композитора, пианиста, илли оаларий дирижера, этнографа, общественни деятела — цIераца дуьзденна да эрсийн доазол дехьарчеи музыка дикагIа йолча образецийн а халкъа иллей культура Iомаяра а ларда тIа украински музыкальни школа хьахилар.

Н. В. Лысенко мировоззрении творчески сибати хьахиннад 60-ча шерий демократически болам айбаларца белгалъяьннача хана.

Белинске, Чернышевске, Добролюбова идеяй, Шевченко поэзе уйланца хьалкхийна Н. В. Лысенко шийн творчески музыкально - общественни гIулакхашца цу хапара хьалха латта уйлаш хьаллоацаш хиннав. Цун произведенешка хьахьекхад украински халкъа вахари быти, цун истори, паргIато бахьан долаш бIаьшеренашка лоаттабаь къовсам.

Лысенкос юхейтача массе тайпарча музыкальни тIехьаленна юкъе керттера моттиг дIалоац вокальни музыкально-драматически (иллеша романсаша, хораша, сценаша) сочиненеша. Н. В. Лысенко—Шевченко поэзе дикагIа вола интерпретатор. Цо музыкаца дог тешадеш хьахьекхад кортамукъален къовсама сийлен сийрдача кхоаненах бола тешами.

Шийн оперни творчестваца лард еллар Лысенкос Украински къаман оперни театра. Композитора оперех дикагIа яраш лирико-фантастически «Утопленница» (Гогола «Майски бийсан» сюжета, лирико - беламе «Наталка - Полтавка», сатирически «Энеида» (И. П. Котляревске яздаьчох), къаьстта а къовсам лоаттабеча халкъа образ хьахьекхаш историко-турпале полотно «Тарас Бульба». Революце гимн а хиина йийкар 1905 шерара цун йоккха хоровой произведени — «Шаккха а лергвоаца революционер».

«Сийлахь - боккхача дезале, паргIатача, кердача дезале» еза лоархIаш я украински классически музыкана ларда еллачун цIи къахьегамеи общественни деналера гIулакх цугла карагIдалар —бахьан долаш, хьаьнала къахьегамхой дукха безаш из хиларах, бокъонца йола халкъа искусство цо хьаярах.

САКЪЕРДАМЕ ВIАШАГIКХЕТАР

Укх деношка КПСС Грознески горкома лекционни зале партийни советски органий болхлой вIашагIкхийтар 1912 шера денз КПСС член волча, 1917 шера Зимни Дворец йоаккхача цхьан революционни бIухой отряда командир хиннача, КПСС съездий массехказа делегат хиннача новкъостаца Антон Яковлевич Чечковскеца.

ЧIоагIа сакъердаме а ладувгIа дог доагIаш а дийцар нов. Чечковске дуккха ха доазол дехьа а яьккха 1917 шера Россе февральски буржуазни революци хинначул тIехьагIа В. И. Ленин цIа воагIача хана Пэтерера къахьегамхой цунна накъа бахарах, ше дакъа лоацаш а волаш Времении правительство лацарах, цу хана ше ладийгIача В. И. Ленина даьча дуккхача къамаьлех, В. И. Ленина дакъа а лоацаш хиннача Ерригроссийски коммунистически субботниках, хIаьта иштта кхыдарех а.

Гулбеннараша баркал аьлар къаьнача большевика А. Я. Чечковскеца цо сакъердаме хIамаш дувцарах. Сакъердаме чакхдаьлар вIашагIкхетар.

С. КОТИЕВ.

КЪАХЬЕГАМА САГ

ОЧЕРК

Мел доккха хатар да дезала юкъе кхоър меттаза бер хилар. Ираз доацаш хет шоаш уж санна долча берий даьштеи ноаноштеи. Берага хIама хатта йиш яц, е цун дагардар ховрдац. Дуне, вахар довзаргдац-кх цхьанна аьле дог чIахк из санна бер бIаргадайча. Дувца а дезий из. Куьг оамалах мара дIа-юха хIама дала йиш ца хилча—из мел хала да моллагIчо а кхетадеш ма дий. Кхьметтел ара а даьнна берашца ловза а хала да цу тайпарча бера, къаьстта из хIамах сакхета даьлча...

Из деррига а хила тарлу, нагахьа санна бер алхха цIагIа хьалкхедеш хилча. Цхьабакъда цунга дешийтача? Ай, меттаза а къора а долча бера фу хьехам лургба мишта кхетадергда цо шийга дIаяхар, хIаьта цо хьадувцачох а мишта кхетаргва. Юххера фу пайда баргба цо дийшачох?

Цу дерригача хаттараштa жоп, корадоагIаргда къорен меттазеи болчарна лаьрхIача республикански школа-интернате вахачоа.

Тхо да хьехархочо Дукузова Лейлас болх беча классе. Гургал матедхе а классе хьачу я даьхке цо шоай моттигашка Iоховш бераш. Хьехархо хьачу маьлле а хьалгIовт уж.

— Iоховша. Дежурни, малав тахан классе воацар?

— Урока тIа йоацаш я Яфаева Светлана.

— ХIана?

— Из цамогаш хиннай.

— Iоха.

Из къамаьл деш цкъаь цкъа кулг оамалах йист хилазар хьехархо а дешархо а. ДIахо дешархоша цIагIа баьча балхага хьож хьехархо. ТIаккха дешархой цхьаннена тIехьа шоллагIвар а волаш доска тIа буг хьехархочо, хIаьта хIаране ши шийна санна задани кхоачашъю. Иштта, моллагIча школе санна, шийн урок дIахьу. Цхьабакъда, товза хьехархо Дукузова Лейла керда материал ювна йолаелча урока цхьацайола башхалонаш гучайоал.

Ше оалаш дола хIара дош шорттига, цIена, массехказа керда а доаккхаш оал цо. Нагахьа санна хIанзална дешархошта ца дайза керда дош нийслойя из белгалдеш дола сурташ дIахьокхаш, из дош оалача хана бордашца, меттаца мишта болх бе беза дIагойташ чIоагIа къахьег хьехархочо. Цу дерригне шийн толам гойт...

Иштта денгара денга, шерагара шерага из селла хала болх беш хьайоагIа хьинар дола хьехархо Дукузова Лейла. Барайтта шу да цо духхьала къорен меттазеи болчар школе болх бу.

МоллагIча сага ма хой мел бехктокхамеи халеи болх ба хьехархочун бар хIаьта укх тайпарча бераштa хьехачун бар бувна а багIац.

Из дар 1948-ча шера Алма-Ата яхача городе. Цхьан дийнахьа къорен меттазеи долча берий школе-интернате нийсъелар Дукузова Лейла. Цецъелар укхаза болх беча хьехархоша шийна шоай балхах лаьца дийцача. Ай, фу дувц аккхар — аьнна хетар, — вIалла а хIама Iомаде йиш йий цхьаккха а хIама ца ховча укх зIамгача биргашта? ТIаккха духхьал шийна болча сакъердама цхьайн уроке ягIа бокъо йийхар цо шийна. Цхьабакъда, цу берех чIоагIа къа а хийтта дог чIехка ше укхазара дIайодаш дунен чу, ше укхаза болх берг ма бий аьнна хетаяар.

...Юххьанца воспитатель йолаш болх бе йолалу Лейла. Лейлай меттах бераши берий меттах Лейлан ца кхеташ дукха ха яьккхар. Цкъаза ше яхачох бер дIакхетаде я ца мега беро из ше яхачох сихагIа кхетайича дега чIоагIа Iоткъам хулар Лейлана. Бага мотт боацача аккхар, а селла йоккха йола со кхетаеш хилча, тIаккха сона эхь дац аккхарна хьехам а кхетам а бала ца хар. Цу ханна шийна дош долар нов. Дукузовас къорен меттазеи долча берашта мара ца хьеха аьнна.

Цкъаза сахиллалца набар сий а ца беш йодар Лейла балха. Ше дерглар дагь а яьнна метта Iойнжача а хьакхетацар цаб. Дукха уйлаш хулар керта чу гулъяле. Цхьабакъда ниэ хьинар — цох цхьаккхе а кхо ца дича фуннагIа я дулаpгда. Дукха ха яцар Лейлас болх бу цун класс школе дикагIчарна юкъе яхача хана. Нагахь санна ца ховш хIама нийсделча из хьахьеха цхьана болх беш бола новкъостий бар. «Шаккха а йиллургьяц сона Алма-Ата сайца болх баь Марина Ивановна Высотина, — яхаш дувц хIанз Лейлас.—Сох бокъонца йола хьехархо яьр из хила а мег. Напас яь йиша санна сона эшшача новкъостал де кийча яр из. Ала деза Лейлас хIанз а тeIхьа цунца бувзам лоаттабеш хилар.

1957-ча шера денз таханарча денвалца Грознерча къорен меттазеи долча берий школе—интернате болх беш хьайоагIа дикагIчарех лоархIаш йола хьехархо Дукузова Лейла. Шийн керттера болх дика барал совгIа шийна общественносто тIадилла моллагIа гIулакх де а кийча я Лейла. Масала, хIанз хоржамашка кийчо еча хана агитатор йолаш дукха къахьийгар цо. Балхара йистеяьлча шийн участке йодар харжархошца беседа йора, — цар хаттарашта жоп лора.

ЧIоагIа теркам тIабахийта лелабу цо шийн болх. Шаккха а йоаш заняте бокъонца кийч ца луш. Хьалхе а денз уйла а йийя, бокъонца хIара урока план оттаю, хIара минута лоархIам бу балха ха зехьа йоврийоаш. Къаьстта дукхагIа теркам тIабохийт цо гойтара пособена, хIара дешархочунца къаьст-къаьста беча балха. ДикагIйола опыт лаьрхIа Iомаю цо, балха юкъекхухь хьехара прогрессивни методаш.

Цу хьинар долча хьехархочун белггала цхьа оамал я. Хала дар аьнна цхьаккха хIамах бIукъажаш яц из. Цкъа школе деша даьхкар деша даха ха дукха тIехъяьнна (12—14 шу даьнна) бераш. Уж ворхI шу мара ца даьнначарца Iоховшаде йиш яцар. Цудухьа царех къаьстта класс е лаьрхIар. Цу классе хьеха лоархIалаьрхIар, Цу классе хьеха лоархIаш хьехархо вацар, кхывеш цхьаккха а хьехархо вацар, кхыметтел школе эггара къаьнагIбараш а тIехь. «Со гIоргья цу классе хьеха, аьлар нов. Дузуковас майрра. Буьлургбий-хьогI цунга из болх аьнна хетаделар дуккхачарна. Цхьабакъда, дукха ха ялалехьа из уйла хувцаелар. ДикагIчарна юкъе яхар из класс. Тайп-тайпарча предприятешка къахьегаш ба цу хана «халагIчарех» лоархIаш хиина Лейлас кхебаьраш. Масала, коллективе дикагIчарех лоархIаш ва «Красный молот» завода плотникалла болх беш вола Дикариев Ирадн. Цул совгIа кагирхой-болхлой сайрийнарча школе дешаш а ва из.

Хала бер да аьнна вай оалачарех вар Урус-Мартанера цун классе деша вела Майкуров Джамалдин. Шаьхха гучадаьлар Лейлана меттаза хилар мара из къора ца хилар. Из санна дола бер наггахьа мара нийслац. ТIаккха йолаелар цунца чуйнна болх бе. Урокаш йистеяьлча а юхе а юсаш цунца къаьстта болх бора, занятешка а къаьстта йоккхагIа терко йора цун. Цу тайпара бер дувцаш дола литература дешаш, дукха опыт йолча хьехархошна дагаювлаш дукха къахьийгар нов. Дукузовас.

ХIанз вай санна къамаьл деш ва са Джамалдин, — йоах Лейлас соца ше къамаьл деш. Ма доккха совгIат да-кх из сона. «Хьоначу чIоагIа цун даьна-нанна да из совгIат. — аз аьлча, корта лостабаь ела а къежа,— «дац соначул доккхагIа-м цхьаннена а», — аьлар цо.

ХIама зувш, цу хIаман чIоагIа хьисап деш я нов. Дукузова. Нагахь санна цхьа моллагIа хIама дезаденна бер хилча, цун кхы а чоIагIагIа цу гIулакха безам тIагIоргбола хьалаш вIаштIехьдоах цо. Цу хьакъе цхьа масал доаладергда аз. Сурташ дехкилга чIоагIа дукха дезаш вар дешархо Висаитов Мухьмад. Цкъаза урока тIа вагIаш а тIехь шийн новкъостий портрет, кхыдола сурт дилла гIерташ хулар из. Школе художественни кружок яцар. Цудухьа республикански пионерий Двореце а яха кIаьнка новкъостал делга дийхар цо. ХIанз тIехдика сурташ дехка Iемав Мухьмад.

«Са бераш чIоагIа хьаькъал долаш да — йоах нов. Дукузовас. Царна-м иллеш даха а хов, ашараш ца! шоллагIчох къоастае а хов. кхьметтел хоре а тIехьа дакъа лоацаш ба».

Цу къамаьлах теша хало да. Со се а цецъяьннаяр сайга из Лейлас хьадувцаш. Цхьаккха лерга хIама ца ховача беро илли мишта эргда аьнна хетаделар. Цхьабакъда бакъдар бакъ хиланза мича доал. Шелгашца музыка йовза Iомабаьб говзача хьехархочо шийн дешархой. Боккхаш хала хиннадале а цул боккхагIа толам мишта хургба!..

Зехьа дайнадац нов. Дукузовас хьийга къа. Дуккхаза белгалбаьккхаб цун болх школа администраце. СовгIаташ, Сийлен грамоташ тийннай республика просвещене министерства. Даим кхыча хьехархошта хьоккаме уттаю. ХIаьта дика болх барах дукха ха йоацаш РСФСР-а Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота а еннай хьехархочоа Дукузова Лейлана. Цхьабакъда, цул доккхагIа совгIат хул Лейлана хьалха ше хьийха, хьалкхебаьчар шийга каьхат яздича, ше йолча хьоашалгIа баьхкача. Уж ба тайп-тайпарча предприятешка къахьегаш а цхьабараш дIахо дешаш а.

Юххера а эргда аз шийца болх беча коллектива чIоагIа дукха езаши лоархIаши Лейла хилар. Из тамашийна а дац. Эшшача новкъостал де, шийна ховчох моллагIчоа а хьехам бала кийча я нов. Дукузова. Институте заочно дешаш хиннача шерашка а хIаьта хIанз болх беча хана а са хьехархо йолаш хьайоагIа массанеца Iьмерза, безаме йола хьехархо Дукузова Лейла. — яхаш дувц хьехархочо Зубрилова Ларисас. «ХIаьта духхьал Лейла бахьан берашца бе безача балхах кхийттай со, — йоах цу школе воспитатель йолча Асталова Манашас. Цкъарчоа «хIамь хургдац-кх аз леладечох» аьнна балхара дIаяла а еннаяр со. Цхьабакъда, тхона массанена а йишийла бе ца хетача Лейлас са уйла нийса йоацилга хьахайтар сона. Ма дукха къахьийгар цо сона, ма эшшача хьехам бала, новкъостал де кийча а я-кх. Цудухьа оал цох массане а «Тха Лейла» аьле.

Т. АХМАДОВА,
хьехархо.

Пхийтта шу мара даьннадац Грознерча № 13 йолча школа дешархочун Козлова Наташай. Цхьабакъда, хIанзле — республике меттел цул арахьа а цIи хеза спортсменка хиннай цох. Акробатиках цхьоалагIа разряд я цун. «Трудовые резервы» спортивни общества сборни команда член а йолаш РСФСР-а дикагIболча акробаташта юкъе призер я Наташа.

РСФСР хьалхара моттиг яккхара настта хургйолча яхьага кийчлуш я хIанз Козлова.

О. Смерналова сурт.

РОССЕ ЧЕМПИОНАТ

Классически кIалтохаргах латташ Россе Къулбехьен хьалхара моттиг яккхара Грозне хиннача яхьашка дакъа лоацаш вар Ростовере, Дагестанера, Краснодарера, Къилбаседа-ХIирийчера, кхычахьара бIаь гаргга спортсмен.

Дика хьокхамаш гойтар яхье вай республика спортсменаша. ВорхIазза кIувса тIа а ваьлар ворхIазза кот а ваьлар СССР-а спорта мастер Албаков Хьамид. Шоай дозалга диллача хьалхара моттигаш яьхар С. Мадаева, Хататаев Iалихана, Албаков Хьамида, Г. Карагеуре, Н. Еларинова. Цу пхенне финале дакъа лоацаргда.

Вай команда хьалхарча моттиге я, шоллагIча моттиге Черсий-Балкхаройн кхоалагIча краснодарен командаш я.

АРАПИЕВ,
яхьа судахо.

ФРАНЦИ: АЬРДЕХЬАРЧА НИЗИЙ ТОЛАМ

Францие хиннача парламентски хоржамий итогаш яьй. Хоржамий керттера результат — Французски коммунистически партеи кхыча аьрдехьарча низийи дикка боккха толам балар. Дуккхача харжархоша шоай голосованеца бакъ а бир, къоабал а бир аьрдехьарча партеша — коммунисташа, социалисташа, радикалаша хоржамашка баь барт.

Къаман собране хиина хоржамаш шин турах дир округашка гIолла, хIаьта хIара округе цхьацца депутат харжа везаш а вар. Метрополе территоре тIа, заморской департаменташкеи территорешкеи верригa а харжа везаш хиинар 486 депутат вар. Харжархой 28 миллион совгIа саг вар. Хьалхарча туре котало вккхара кандидата тIехьа хила безар шийн округе кхаж тоссарех ахенел совгIа бараш, шоллагIча туре кандидата кхоачам бар кхычарна тIехьарчарел дукхагIа шийна тIехьа хилча.

Цу хоржамий системо шерра торонаш хьаелл шоллагIа тур дIайолаялалехьа тайп-тайпарча партеша шоайла барт вIаштIехьбаккхара. Цу торонах шерра пайда эцар буржуазни партеша, керттера цемент антикоммунизм йолаш а укх тIеххьарча итташ шерашка французски аьрдехьара партеш ехъаенна латтаро тоъал доккха новкъостал деш а хиина хоржамел хьалха хьашт дола барт вIашагIболларца.

ХIанзарча хоржамий белгалйоалаш йола оагIув хилар французски демократаш кхотабалар. Шийн кандидаташ ерригача округашка оттабеш йола Французски коммунистически парти социалисташ, радикалаш, кхыча аьрдехьарча группировкай членаш чулоацаш йолча демократически социалистически аьрдехьарча низий Федерацеца барта яр.

5-ча марте хиннача хьалхарча туре а тIехьа боккха толам баьлар аьрдехьарчар. Цар массане а цхьана ерригача голосех 44 процент гулйир, цу даькъе коммунисташа — 22, 46 процент. Коммунисташа 1 миллион совгIа голос дукхагIа гулйир 1962 шера хиннача парламентски хоржамашчул.

Дуккхача шерашка эггара хьалха французски аьрдехьарча партей вIаштIехьдаьлар 12-ча марта хиннача шоллагIча туре а барта яха. Компартеи федерацеи барт бир толам балара дукхагIа аьттув болаш вола аьрдехьарча низий кандидат ерригача округашка хьаллаца. Из бахьан долаш цар вIаштIехьдаьлар, довл деча партеи цун союзникашеи мел дукха маневраш леларь яле а, кердача парламенте болха аьрдехьарча партей викалаш дикка дукхагIа хилийта.

Керда хержача депутаташта хьалхашка 3-ча апреле хьаеллалургья Бурбонске двореца наIараш. Царна юкъе хургва 73 коммунист (хьалхагIа хержа хиннача Къаман собране 41 вар уж), 116 социалист, радикал, демократически социалистически аьрдехьарча низий Федерацеца юкъеболха кхыбола деятелаш (хьалхагIа 91 вар уж). Цул совгIа, аьрдехьарча фланге иштта моттигаш хьалувцаргья депутаташа — вIашагIкхийттача социалистически партеи цхьайолча кхыча аьрдехьарча группай членаша.

Хоржамий цхьаькха лоархIаме итог хилар «демократически центр» оалача моттиге гулбенна Атлантически союзах хьалхе США-га хиларан тIехьалаттараш эшарах. Цу аьттехьарча группировка ядро — МРП клерикальни парти. Къаман собранера «демократически центра» депутаташ 54 сагагара 27 сагага кхоячаш кIезигбеннаб.

Позицеш иштта мелъеннай «Шоай лоIамерча республиканций» партепарча шоай союзникашца цхьана Къаман собране 244 моттиг йолаш йолча ЮНР—ЮДТ («Керда республика лораю союз! — «Къахьегама демократически союз») яхача доал деча парте а. ХьалхагIа хиннача составе дукхагIа йола 284 моттиг яр правительствага. Харжархоша, цу тайппара хьахьекхар правительства социальни экономически политикана, промышленноста дуккхача доакъошка производство сецаяран хьабе болх боацаш нах бисара кхерам дукхагIа хиларан, хIамай маьхаш лакхдалара, налогаш IатIаеттаялара шоаш раьза ца хилар. Аьрдехьарча низий кандидаташ хьаллацарна цар къоабалйир цу низаша тела мехка демократически эргалонаш ярах йола предложенеш.

ШоллагIа тур чакхъяьнначул тIехьагIа Французски компарте Политбюрос кепатеха араяьккхача заявлене тIа хьакхайкадир демократически низашца барта бахарах йола шоай политика дуккхача наха къоабалъярах берригa коммунисташ раьза хилар. Французски коммунистически парте, йоах заявлене тIа, дIахо а шийн низаш ца кходеш къахьегаргда республиканций барт-цхьоагIон гIулакхаш дегIа кхувлари, юкъарча правительственни программа хьакьехьа аьрдехьарча партей барт вIаштIехьбаккхари духхьа.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

США: ДУХЬЛЕНАШ ДУКХАГIА ХУЛ

ХIара доагIача дено керда тешал дахь авантюризман Къулба-Малхбоален Азерча агрессеи наькъа тIара дIадовла США доал деча гIозараштa ца лоъш хилар хьахьокхаш дола. Факташа кхыча тайпара дувц. Вашингтон геттара сиiтIера а яьнна дулургдоацар де: шийн даьхеи паргIатои лоIами бахьан долаш турпаленна латаш дола вьетнамски халкъ гора оттаде гIерташ хиларах. Из лаьрхIа тIа-тIа чIоагIагIа бомбаш чуетт. доа ду ДРВ-ена, «доагадаьча лаьттан» тактика чакхйоах Къулбехьен Вьетнаме, эзараш а эзараш а бола маьрша баха нах боабу. Вьетнамера тIом дIахо шербара планаш, доллача хIаманга ладийтIачул тIехьагIа хьагучадаьннача. Гуам яхача гIайрен тIа (Тайжача океане) гулъе лерхIача, США президент Джонсон а воагIаргволаш йолча тIема совещане а ювцаргйолаш я. Вашингтоно, цу тайпара, юха а кураллаш ю дунен общественни мнене теркалдац кхераме йолеи перспектива йоацеи Вьетнамера американски правительства политика бахьан долаш сахьувзадеш йолча США общественноста хетараш.

Кхетампа доацаш Вьетнамера агресси шеръяран гIа-тIа дукхагIа американски салтий тIема юкъеуъзаран духьала ба США бахача массе тайпаех болча наьха викалаш. Укх тIеххьарча деношка цу тайпара духьаленаш кхайкаьй эзараш болча колледжай преподавателаша, профессораша, художникаша, скульптораша, дуккхача студенташа. Цхьадолча американски газеташа мукIарло ду, Вашингтоно хIанз лелабеча наькъо сахьувзадеча наха редакцега ухийта письмош дукхагIа хиина хилара. Газет дешараша мехка политика вIаштIехьйоахаш бола нах тIахьех сакхетам чу баххара, наха хьакхайкадеш дола бакъахьардараш дIатIаэцара.

«Вьетнамера тIом цIахо лирагIаме хул, доккхагIа да американски эскара хула зенаш а, — язду» Ю. С. Ньюсэнд уорлд рипорт» яхача журнало, — шоашта хьалхашка тIехьтIехь чIоагIагIа оттаду хаттар. «ХIаьта маIан малагIа долаш ба гаьнарча Вьетнаме лоаттабу цIий мехкадеш, хIалакхеш бола из тIом?» — царна цу хаттара правительства кулгалхоша, Пентагонеи госдепартаментеи викалаша телаш долча жопаша тIа-тIа кIезигагIа кхоачам бу американцашта.

Укх деношка Гэллапа институт США общественни мненега хаттараш деш чакхъяьнначул тIехьагIа гучадаьлар, Вьетнаме хIана правительства лелабу никъ хьаллоацаш бола американцаш геттара кIезигбенна хилар. Вьетнам — из шийна фронте латта тIом ба Джонсона: Тайжача океана пайонера тIоми даьхенера, США-ра политически къовсами» — бакъдеш дувц «Тайм» яхача журнало 17 мартерча номер тIа:

«Правительства политико «бIаьхача, гIад доадеча, безача маьха болча, котало яргйоацача тIемага вуг», — цу тIа уйла соц «Нью-Йорк таймс» яхача газета. Американски пресс белгалдоах, хIанз хулча хоржамашка юха хоржаргболаш бола дукха сенатораш — депутаташ мераж михага йоагIаеш а президента хIанзарча наькъапа шоаш бувза ца балийтар гIойленагIа хеташ а ба.

Иштта геттара хьокхаме да президент Джонсонаи сенатор Роберт Кеннедеи юкъе хиина дов а. ТIеххьарчо, ховш мадарра, правительство тIахьийхар Вьетнамера гIулакхаш машара наькъапа къоастадара новкъостал дар духьа ДРВ-ена чуетта бомбаш соцаяра. Президентацара гIулакхаш гуччахьа хоададе ца лоархIавеш дукха ха яьккха Р. Кеннеди хIанз цу наькъа тIа ваьлар демократически партена шийна чухьара гIулакхаш гойташ бола хьокхам санна лоархI американски кепайоазон гIа. «Президента Вьетнаме лелаеча политикана духьалара демократий оппозици, — язду цунца дувзаденна вовзаш волча обозревателa У. Липпмана, — къаманна кулгалдарга кхачалца лакхвала лерхIаш вола политик цу оппозицегахьа варгволча боарамга кхачай».

ФРГ: НЕОНАЦИСТИЙ КЪОВСАМАШ

Неонацистски национал-демократически партера (НДП) событеш сихъеннай. Юххьанца НДП председателa Фриц Тилена хьакхайкадир партена юкъера шийн заместитель Адольф фон Тиддени парте «идеолог» Гесси юкъе а болаш йоза кулгалхой группа дIаяьккха хилар. Цул тIехьагIа НДП правлене из распоряжени дIа йоха а яь Тилен ше а дIаваьккхав председатела гIулакха тIара, из партe мугIарашта юкъера дIаваккхарах дола дош а оттадаь. Тилена, эгIазъа ваха, дош суде деннад...

Белам мара кхы хIама дацар из неонацистски опереточни балаган, цхьабакъда, малхбузенгерманскн керттерча парте кулгалхошта юкъера из беррига къовсам тоъал белгалбоалаш ба.

Доазол дехьарча газеташа язду, НДП кулгалхошта юкъера барт эгIарах «Iаьдал бахьан долаш лоаттабу лира къовсам хиннаб» цу тIа а котбувлараш «тоалургбоаца хьалхагIа хиннараш а ба», яхаш. Нагахьа санна белгалдоах «Дейли телеграф» яхача лондонски газето Тилена «воаш деш дар уйла еш де, деза вай» йоахе Таддена уйла е езаш хIама дац яхаш хилар. Тидденa группа — уж белггала [illegible] а ба гитлеризмана сов чIоагIа тIехьа хилар бахьан долаш бонски Iаьдалаш ехханза ца долаш йийхка хиннача «немецки империски парти» оалаш йолчун тхьовра хиина кулгалхой. Цхьабакъда, цу парте ядро цул тIехьагIа ерригa а хIана яханзар аьнна 1964 шера керда вIашагIьеллача национал - демократически партена дIа юкъе а яха, цун керттера тIум а хийна дIаэттар. Таддеи ше — гитлеровски кагирхой, группанелейтер хиннав, хIаьта цун зIамагаI—нацистски штурмовой бIуний полковник хиннав.

Цхьабакъда, цIенхаштта ха гIерта везе тамаш я, неонацистех мора басар дикъагIа даьр малагIа ва. Царна юкъе, цхьадолча газеташа геттара нийса белгал маляккхара, «йоккха башхало яц». Ювцаш яраш шоаш таьрхIар кхоачашдара методех да. Цхьаькха да укхаза сакъердаме: неонацистий кулгалхошта юкъе Iаьдал бахьан долаш этта къовсам духхьал хIанз болабалар фуд, неонацисташта хеначох, «лорадала ца дезаш» йола ха духхьал хIанз оттар фуд?

Дунен шоллагIча тIема итогаш бакъ ца яр духьа официально пропаганда еш латтача а кхыча европейски паччахьалкхений территореш гуччахьа дIаехача а Малхбузен Германерча хьалашка тоъал дукха харжархой шоашкахьа баха аьттув баьннаб неонацистий. Соахка ФРГ цхьадолча лаьттай Ландтагашка шоай массехк итташ викалаш дIачубигар неонацисташа. Апрель бетто Шлейзвиг-Гольштейнеи Рейнланд-Пфальзеи хургдолча хоржамашка неонацисташа керда толамаш доахаргда, кхьметтел дукха ха а ялалехьа неонацисташ бундестаге дIачубаха а тарлу, аьнна хеташ да.

Цу доллача хIамаша дунен общественноста сатем ца боабе йиш яцар. Цхьабакъда, цхьаккха хIама хувцаданзар боннски Iаьдалаш шек ца даларах. Боннерча сертехьа латтача массехк викало хьакхайкадир НДП ехка дага яц правительство аьнна. Кхьметтел «правительстваца цхьана къахьегара» тIа а хьехар неонацисташ. Цунца дувзаденна иштта хьагаехача мегаргьа хIанз ФРГ чакхйоахаш йола, практически маIан гитлеровски режим беххаза йоаккхилга долаш йола кампани. Масала, рейхстага цIи гохарах лаьца араяьккхача телевизионни харц фильм а цу тайпара йолча «Iилман» дискуссей новкъостваца гитлеровцашта тIера бехк дIабаккха гIерт шоай политически противникашара нийсхал яккхара цар лелаьча Iаьламате йоккхийча провокацешта хьалхара.

Цу хьалашка дог ура а этта, шоай гIулакхаш къайлагIа лелалара средсташ ца эшаш а шоай парте кулгал «чIоагIде» дезаш а лаьрхIар неонацисташа. Масала, бонски Iаьдалий политико мадарра аьча бокъонца болча Гитлера гIулакх хьаллоаттадерий лагерах уж дIатохарга вуг.

В. СЫСОЕВА,
И. ЛАПИЦКИЙ,
А. РАЧКОВ.
(ТАСС).

АМЕРИКАНСКИ ВОЕНЩИНА АКХА ГIУЛАКХАШ

ВАШИНГТОН, 18 март. (ТАСС). Пентагона даннеех, Къулба - Малхбоален Азерча американски тIема командоване шийн арсеналашка 209 эзар тонн дозал хургдола авиационни бомбаш Iоаьй. Официальни хабарашта тIа а бегIа, «Вашингтон пост» яхача газето тахан беча хоамах, США ВВС-ан ВМФ-ан цу районе кхахьийта авиационни бомбаш укх тIехьарча хана бетта 98 эзар тонн гаргга хулаш яр. Цу Iалаьмате йоккхача бомбай орсеналацара Iожал яхьаш бола 68 эзар тонн мухь хIара бетта Къилбаседа Вьетнамя маьршача городаштеи юрташтеи чукхийсаб американски самолеташа. Къилбаседа Вьетнаме санна иштта Къулбехьен Вьетнаме а бахача гражданашта зуламаш дувлаш дола акха гIулакхаш дIахо а леладу американски военщино Вьетнаме.

КЛЕЙ ШОУ СУДЕ ЛУРГВА

НОВЫЙ ОРЛЕАН, 18 март. ТАСС спецкоррашa С. Лосевеи Г. Фрименеи хоам бу:

Новоорлеански бизнесмен вола а «Интернешнл трейд март» директор хиина а Клей Шоу суде лургволаш ва президент Джон Кеннеди вера барт вIашагIболлача юкъе дакъа лоацаш хилара бехке а веш.

ХьалхxагIеи а 4 дийнахьа дош дийцачул тIехьагIа Новоорлеански уголовни суда судахоша Бэгерта, о'Хара, Браниффа цхьатарра раьза а хиина лаьрхIар, Шоу суде чувалара тоъал бахьанаш гучадаьнна хилар. Новый Орлеана окружной прокурора Гаррисона Клей Шоу бехке ваьв Ли Харви Освальдацеи хьалха летчик хиннача, укх шера 22 феврале шийн новоорлеански квартире венна уллаш коравaьча Дэвид Феррецеи из барт беча юкъе дакъа лоацаш хиннав аьнна.

Шоуна суд ергйола ди хIанз а оттадаьлац. Суд хиллалца аьнна мукъавалийтав из каралоацама 10 эзар доллар а ийца. Шоула духьала керттера тешал лаьр 25 шу даьнна страховой агент Перри Руссо вар. Руссос дийцад, 1963 шера сентябрь бетта юкъе Ферре квартире вIашагIкхийттача хана хезар шийна Джон Кеннеди вера планаш Шоу, Освальда, Перре ювцаш, яхаш.

Обвинене селхан цхьаькха теш оттаваьв — баракъашта аьшк еттача болх беш вола негр Бернард Банди.

Банди дийцад, 1963 шера июне е июле Iама йисте саг воаццача моттиге шоайла къамаьлаш деш латташ шин саг вайра шийна, хIаьта тIехьагIо уж Освальди Шоуи болга а хайра сона, яхаш.

Шоу адвокаташ шийна а оагIорахьара хаттараш а деш, Банде баь лоткъам харцбе гIертар. Цар Бандега хьаалийтар окружной прокурора 3 помощники шеи селхан вIашагIкхийтта хилар, президент Кеннеди вера гIулакхаш тохкаш хиннача Уоррена комиссе доклад тешала меттел юххьанца дувцача деша протокола юкъеяхьа гIертар Шоу адвокаташ цIаьккха а. Судахочо Браниффа из дехар дIатIаэцацар. Цо хьакхайкадир, Уоррера комиссе доклад «шоллагIча кулгашкара» Iадаьмате дукха информацеш юкъе йолаш а вIашлувхьаленах йиза а я, аьнна. Шийн коллеган а хетар бакъдир судахочо Бегерта а.

Шоу защитникаша йоахар, обвинене тIадена бахьанаш Клей Шоу суде валара кхоачамболаш дац. Цхьабакъда, 3 судахочо, 20 минота шоайла дага а баьнна кхыча тайпара бир из соцам.

Президента Кеннедена духьала баьча бартах дола дош юххьанца дийна даьннад. Цхьабакъда, из дув пар — Новоорлеански исторе хьалхара корта мара бац. Йоккха жюри къайлагIа заседанеш а еш Гаррисона тIабена бехк дIахо тохкаш а тешашкара доткъамаш ийдеш а я.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

21 МАРТ, 1967 шу.

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтталеладерхо (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетей обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Къона тIехье (гIалгIай меттала). 8.45 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Концерт. 16.30 — «Цхьан эзпода коммунисташ» яха передача (гIалгIай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — Индустриальни Нохч-ГIалгIайче (эрсий меттала). 17.30 — «Лаьчех цаI яха передача» (эрсий меттала). (7.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.00 — Советски мехка къона лиртерапораш. 9.28 — ЧIоагIгранеи оркестраи лаьрхIа дола Брамса концерт. 10.07 — Сатхила хьайна, «Барачкин» яха Тулякова оперетта. 11.02 — «Композитор Гектор Берлиоз» яха концерт-очерк. 18.00 — Пикчински клуб яха радиоспектакль. 20.25 — «Пикъ дика кийба» яха музыкальни передача. 21.00 — Литературни сайренаш яха передача.

22 МАРТ, 1967 шу.

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIайчен ахархо (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Балов, «Кабардино - Балкария» яха симфонически поэма. 16.05 — «Къона тIехье (нохчий меттала). 16.30 — «Пролетарски интернационализмана мутIахь хилар» яха В. И. Ленин вач 100 шу дизара хетаь передача (гIалгIай меттала). 17.30 — «Индустриальни Нохч-ГIалгIайче» (гIалгIай меттала). 18.28 — Тха микрофона хьалхашка. 18.35 — «Кердача сайнара йолча марксистски партена тIехьа» яха передача (нохчий меттала). 18.50 — «Къонал» (гIалгIай меттала). 19.20 — Иллеш, ашараш, халхараш.

Хьажа

21 МАРТ, 1967 шу.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.10 — Нагсарен Вокзалера берий хор. 18.30 — Киножурнал. 18.40 — Телевизионни кердадараш (нохчий меттала). 19.10 — Английски метта урок. 19.40 — Мехкаьтта чакхдоахаргйолча юкъе йоалаю мот. 20.10 — Шоана, бераш! 20.20 — ДикагIа дола фильмаш. Георгий Сакадзе яха художественни фильм (шоллагIа серн).

22 МАРТ, 1967 шу.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.00 — Берашта дола фильм. 18.15 — Телевизионни кердадараш. 18.30—Хургболa хьехархой бадча (Республикански 1-ча педагогически училищера передача). 19.30 — Сакъердаме математика (5-гIа передача). 20.00 — Шоана, бераш! 20.10 — «Знание» яха Iилма-популярни кинопрограмма.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; партийни вахареи культураи отделий — 3-42-30; промышленноста отдела — 3-34-38; юрта боахама отдела — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж) Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; отделов партийной жизни и культуры — 3-42-30; промышленного отдела — 3-34-38; сельскохозяйственного отдела — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05074. Заказ 1515.